

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

Major FRANT. WRETZL:

Předpisy pro výcvik a výchovu pěchoty. (Vo—1.) (Několik poznámek.)

Pro výcvik a výchovu pěchoty byl vydán služební řád nazvaný „Předpisy pro výcvik a výchovu pěchoty“.*)

Tento řád jest založen velmi široce; obsahuje téměř veškerou látku z výcviku tělocvičného, řadového, taktického, střeleckého, granátnického, kulometního, předpisy vnitřní, výcvik technický a signalistický, polní službu, taktiku pěchoty i jiných zbraní atd. Byl vydán za tím účelem, aby byl sjednocen výcvik pěchoty (a tím i základní výcvik mužstva jiných zbraní), která až dosud různě cvičila.

Tento předpis jest pouhým provisoriem až do vydání předpisů definitivních a má proto nahraditi řady dosavadní, jednak rakouské, podle nichž jest více než 90% naší pěchoty vycvičeno, jednak řady ostatní a předpisy armád, v jichž rámci se jednotlivé kontingenty tvořily a podle nichž bylo též vycvičeno naše vojsko zahraniční.

Mimo ruské legie neměla žádná část našich zahraničních vojsk vlastních předpisů, vyjma několik překladů.

Vydání předpisu opírá se celkem o předpisy a příručky francouzské. Jest to náš první československý cvičný řád. Jeho první díl nazvaný „Základní výchova“ bude již podkladem pro výcvik našich nováčků.

Podávám zde rozbor tohoto řádu, jeho obsahu i rozdělení.

Pro obsírnost látky nemohu pojednati o všech částech se stejnou důkladností. Uvádím pouze poznámky k jednotlivým ustanovením.

V přípisu ze dne 15. prosince 1919 čís. 8357/3 gen. št. uznává i generální štáb československé armády, že vyjdou na jevo rozličné nedostatky a že jest tento řád ještě nedokonale vypracován. Tato moje studie má proto býti příspěvkem k příští opravné práci.

* * *

První díl vydaného předpisu jest rozdělen na tyto části:

Úvod. (Zásady velitelské moci. Základní výcvik.)

Část I.: Tělesný výcvik.

Část II.: Výcvik vojína.

Část III.: Výcvik střelce.

*) Předpisy pro výcvik a výchovu pěchoty. Díl první: Základní výcvik. (Vo—1.)
Díl druhý: Výcvik bojové skupiny. (Vo—1/2.) Nákladem Tiskové skupiny presidia MNO.
V komisi Fr. Borového, Praha-II., Štěpánská ulice 37.

Část IV.: Boj s bodákem.

Část V.: Výcvik granátника.

Část VI.: Výcvik střelce kulometné pušky (lehkého kulometu).

Část VII.: Základní nauka o úpravě terénu.

Část VIII.: Výcvik strážce, hlídače a pozorovatele.

Část IX.: Výcvik zvěda a hlídky.

Část X.: Výcvik spojky, běžce, signalisty.

Část XI.: Výcvik vojína a skupiny vojinů v boji.

Část XII.: Mravní a občanská výchova vojína.

Úvod (strana 5. n.) obsahuje dobré pokyny. Jest pouze divné, že jsou zde též zařazeny předpisy pro vzájemný poměr důstojníků (strana 13., bod 8.), které obsahují nejzákladnější pojmy o slušném chování (úcta ke staršímu), což zajisté zaráží.

Myslím, že podobné nejzákladnější poučky musí býti dobře vychovanému člověku — jakým zajisté důstojník musí býti — již vštípeny v dětství; není proto třeba podobných předpisů zvláště uváděti. Nelze též snadno pochopiti, proč mají zvláště pospolitě žiti důstojníci jedné rot; neodpovídá to ani posádkovým poměrům, ani zásadám vedení důstojnického sboru, jehož předním činitelem jest přece svaz plukovní.

Povinnosti různých šarší (strana 13. n.). V bodě 9. (velitel rot; strana 13.) se praví, že rota jest nejmenší jednotkou, již lze uložití nejmenší taktický úkol. Toto tvrzení není takticky správné ani odůvodněné. Ustanovení, že nemá nikdo bez vědomí kapitána práva disponovati podřízenými (strana 14.) jest povšechným pravidlem, které sem nepatří. Zásada, že nikdo nesmí zasahovati do cizí pravomoci, nesmí platiti jen v tomto případě.

V bodě 10. (velitel čety; strana 14.) se praví, že četa jest nejmenší jednotkou, která může manevrovati, t. j. kombinovati pohyb a střelbu; táž vlastnost jest v bodu 11. (strana 15.) připisována též poločetě. Nacházíme zde tedy nesrovnalost. Rovněž zde uvedená povinnost velitele čety, že se musí stále zabývatí taktickou situací, jest pravidlem, které platí pro každého velitele a není proto správné, že jest uvedena v tomto bodě.

Bod 11. (velitel poločety). Členění čety na poločety jest typický francouzské; jest to výsledek nejprudší zákopové války, kdy bylo pěchoty upotřebeno pouze v kombinaci se zbraněmi automatickými. Nikdo se nemůže vyhnouti dojmu, že tuto organizaci podmiňuje právě vymoženost poslední války, totiž máme-li k tomu způsobilých zbraní. V naší republice těchto zbraní nemáme. Organizace naší pěchoty jest taková (aspoň pro dobu přechodní), že rota má tři čety střelců a jednu četu o dvou lehkých kulometech (Schwarzlose). Naše četa nemá tedy takové organizace, aby mohla býti rozdělena na poločety, protože zde nemáme samočinných zbraní. Četa lehkých kulometů jest přidělena rotě, aby jednotlivé střelecké čety mohly býti sesíleny automatickou zbraní. Musí se však uznati, že kulomet není totéž co puška automatická a že podle toho nedá se použití kulometu prováděti podobně jako použití francouzské kulometní pušky F M vzor 75.

Jest proto rozhodně pochybené, že nebylo na toto pomýšleno, nýbrž že byly podle vzoru francouzského utvořeny skupiny bojové pouhým zařazením lehkého kulometu Schwarzlose. Jest to i z toho důvodu neúčelné, protože by se nemohla uplatniti střelecko-technická převaha kulometu Schwarzlose (S) nad francouzskou kulometní puškou F M vzor 75. Jedině správná jest tudíž naše nynější organizace, totiž ta, že jsou kulometry pohromadě v jedné četě a tím jest umožněno (ovšem při odborném vedení), že lze kulo-

metu S jednak použití k řešení úkolů této zbraní přiměřených, jednak k zesílení oněch pěších čet, kde toho vyžadují taktické okolnosti. Není zajisté správné napodobovati organizaci jinou bez ohledu na způsobilost a výkonnost zbraní. Kdybychom nyní převzali francouzskou organizaci, dostaneme buď čtyř v rotě takticky nerovnocenné (máme pouze dva kulomety S na tři pěši čtyři) nebo nerovnocenné poločety v četě, což zajisté není žádnou výhodou.

Nechme tedy tuto otázku klidně technicky dozrát a dopřejme našim konstruktérům čas, abychom z jejich rukou obdrželi dobrou automatickou zbraň. Teprve potom rozhodujeme o nové organizaci; nyní vydejme však předpisy pro takovou zbraň, jakou právě máme. Jest bezesporo, že francouzská kulometní puška F M nevyhovuje, což naši francouzští instruktoři rovněž uznávají. I kdyby to byla zbraň bezvadná, nemůžeme ji přece přijmouti, poněvadž samočinná zbraň musí mít tytéž náboje jako puška. Jinak by nastal chaos v doplňování střeliva a snad též i odvislost od ciziny při jeho vyrábění a dodávání.

Jsem toho názoru, že i francouzské vyzbrojení poločety jest pouze přechodným. Pěchota bude v budoucnosti vesměs vyzbrojena zbraněmi samočinnými a bude mít oporu v těžkých kulometech. Tato otázka dozraje však teprve tehdy, až nám technická vymoženost dá lehké automatické pušky bez možnosti poruch, které též umožní nasazení bodáku a budou tak způsobilými tvořiti ordonanční zbraň celé pěchoty. Základní jednotkou čtyř musí býti pro nás družstvo a ne poločeta, poněvadž vedení této vyžadovalo by většího počtu dobrých poddůstojníků nežli máme. U každé rotě máme pouze 3 poddůstojníky z povolání (službyvedoucí, účetní a snad kulometčík, velitel 4. čety); poddůstojníci jsou vesměs ve službě 14 měsíců a nevím, budeme-li v této krátké době všude mít příznivé podmínky k výchově tak dobrých poddůstojníků, jakých jest třeba k vedení poločet. Bude to ostatně po skončeném výcviku nováčků pro rotu svízelná situace, až zde nebudou žádní vycvičení „staří“ vojíní a jen samí nováčkové, z nichž budeme musiti každoročně vybíratí poddůstojníky. Proto nemůžeme napodobiti francouzskou metodu.

V bodě 12. (desátník; strana 14.) se praví: „Nesluší se, aby četař na něho (desátníka) přesunul část své trvalé odpovědnosti“. Toto ustanovení nemá platnosti jen v tomto případě, nýbrž všeobecně. Ostatně se to nejen „nesluší“, ale jest to zločinné. Rovněž povšechné jest ustanovení, že „z desátníků, kteří jeví zájem a schopnost k velení, vybírají se budoucí četaři“, poněvadž pro výběr poddůstojníků nerozhoduje pouze zájem a chuť k velení.

V bodě 15. (V ý j í m k a z pravidla o služebním pořadí; strana 17.) čteme: „Ten, kdo nařizuje utvoření oddílu, může ustanovit i jeho velitele s tou podmínkou, aby velitel nebyl nižší hodnosti než podřízení“. Má to snad býti ustanovení velitele bez ohledu na pořadí? Pro koho vlastně to ustanovení platí? Nadpis tohoto bodu jest úplně povšechný; v prvním odstavci mluví se o četařích a desátnících, v třetím opět o příslušnících armády vůbec. Vzhledem na důležitost podobných předpisů musí býti tyto úplně jasné a nemohou se v rámci podobného předpisu nebo příručky povšechně řešiti.

K oddílu „Rozvrh práce“ (strana 18.) poznamenávám toto: Stanovení výcvičného programu podle minut může býti sice někdy proveditelné, ale zajisté neplatí pro každý obor výcviku.

Takové „přesné“ programy se obvykle neprovádějí a nedodržují. Rovněž střídání cvičení podle signálu vyššího není také vždy účelné. Toto ustanovení omezuje jednak volnost velitele, který jest za výcvik odpovědným, jednak neoprávněně zasahuje v jeho pravomoc. Přesnost a dochvilnost nemá býti jen při nástupu a odchodu; jest požadavkem všeobecným. Cvičitel nemá též vykonávati přehlídku rychle, jak předpis ustanovuje, nýbrž důkladně; přehlíží-li cvičitel rychle výzbroj, snadno něco přehlédne a mužstvo hřeší pak na takové rychlé přehlížení.

Část první: Tělesný výcvik. (Strana 21. a násl.)

Při rozvrhu tělocvičné hodiny jsou sokolské cviky uvedeny bez dalších bližších údajů. (Strana 21.) Bude nutno toto ustanovení doplniti zvláštní instrukcí. Má-li býti tělesný výcvik prováděn se zdarem, bude třeba této části věnovati zvláštní příručku. V této části měl však býti podán aspoň nástin tělesného výcviku, aby předpis tento vyhovoval a aby nebylo třeba používatí též jiných knih a návodů.

Část druhá: Výcvik vojína. (Strana 22. a násl.)

Ustanovení v této části uvedená úplně nevyhovují požadavkům jednoduchosti formálního výcviku k získání času pro výcvik bojový. Nechci se o tom dále rozepisovati. Poukazují na svůj článek, uveřejněný ve „Vojenských Rozhledech“: Návrh cvičného řádu pro československou pěchotu. („Vojenské Rozhledy“ číslo 1., str. 3.—24.) Držení pušky „na rámě“ neodpovídá též konstrukci zbraně. Nezdá se mi též býti účelným předepsané postavení se zbraní u nohy, poněvadž před každým pohybem musí vojin prováděti cvik s puškou, což není z různých důvodů dobré.

Část třetí: Výcvik střelce. (Strana 36. a násl.)

Tento oddíl jest nejhoullostivějším místem celého předpisu. Hned v úvodu označuje předpis pušku za zbraň v nouzi, když granátník není ještě na dosah granátu, nebo když není jiných zbraní. Toto ustanovení není zajisté výstižné. Puška zůstane vždy hlavní zbraní pěchoty. Jest to jediná zbraň, již lze použiti na všechny vzdálenosti a již jsou vyzbrojeni všichni lidé. Dnes jest to ovšem ještě puška bez samočinnosti, později budou to však pušky samočinné. I rozdělení celé této části zdá se mi býti dosti neúčelné a látka není též systematicky uspořádána.

Zajisté divné jest ustanovení, že nejlepší střelci měli by býti upotřebeni k jiným službám (strana 38.). Výborný střelec jest přece zrovna takový specialista jako granátník a pod.! V poli (a zvláště ve válce zákopové, na níž jest vlastně celý předpis založen) jest dosti cílů, které mohou ostřelovati jenom výborní střelci. Proč bychom potom vycvičili vojiny ve výborné střelce, když by se nevyužítkovalo jejich schopnosti a zručnosti?

Výborní střelci jsou též povoláni k tomu, aby řídili palbu, když velitelé a poddůstojníci padli; oni znají účelné využití své zbraně, oni mají pro ni porozumění a jsou dobrými odhadci vzdálenosti. Tim vším vyhovují nejhlavnějším podmínkám, nutným pro zdárné řízení palby.

Povel „Na ruku zbraň“ (strana 39.) zdá se mi býti zbytečným, protože pro tentýž cvik máme povel „K palbě“ (viz strana 71.). Jestliže velitel chce, aby se z bezpečnostních důvodů neotevírala pojistka, lze tak naříditi návěštim. V naší armádě musí býti význačná zásada, abychom měli pokud možno nejmeně jednoduchých povelů, poněvadž musíme též počítati s faktem, že značná část vojinů neovládá služební řeč.

Do této části nepatří též uvedená polohy těla (strana 40.), nýbrž do odstavce „Výcvik vojína“. Polohy těla nezaujímají se jen ke střelbě, nýbrž také ke krytu. Jest dále zvláštní, že poloha k zemi jest popsána jen k úkrytu, ale nikoli též ke střelbě.

Úplně nevyhovuje způsob nabíjení (strana 41.), který jest skoro úplně převzat z rakouského cvičného řádu. Komplikuje se ostatně ještě tím, že po nabíjení přijde puška „na ruku“; jest tedy nutným další povel „k noze“ nebo podobně. (Viz strana 41.)

To samé opakuje se po skrytí nábojů.

Předpis nezná provedení k palbě nebo k nabíjení ve dvou řadách; toto provádí se pouze jako cvik „k prohlídce“ a muselo by býti v předpise účelně doplněno.

Ustanovení pro míření (strana 42. a násl.) jsou čistě formální a mechanická. Není v nich zmínky o volbě záměrného bodu na rozličné polní cíle. Předpisy pro střelbu jednotlivce jsou vůbec neúplné a vyžadují doplnění. Rovněž mohlo by odpadnouti obšírné ustanovení pro zaujmutí postavy k zaměřovači. (Strana 43.) Velice primitivní jsou též odstavce a) a b). (Proložení záměrné a Prodloužení záměrné na cíl — míření; strana 43. až 46.). V odstavci d) (Účel a upotřebení hledí; strana 47.) musí se lépe vysvětliti, proč zdviháme hlaveň a postavujeme proto hledí; ostatně patří toto ustanovení více do teorie střelby.

K oddílu: Cviky v zalíčení (strana 47.) poznamenávám toto: Uvedená ustanovení kladou důraz převážně na cviky mechanické. Měla by se doplniti ještě tím, že vycvičený voják koná tyto cviky vždy ve spojení s mířením na rozličné polní cíle i na rozličné vzdálenosti.

V odstavci 3. (Pohyby při zalíčení ve třech polohách; strana 48.) se ustanovuje, „že obě ruce opírají pušku o rámě tak, aby puška i voják tvořili jediný celek neochvějný při zpětném nárazu“. Toto jest vlastně úlohou pouze ruky pravé. Levá ruka podpirá pušku, dává jí směr a udržuje ji ve směru; tlačí-li též levá ruka pušku do ramene, nemůže potom ovládati směr. Cviky ve spouštění (strana 49) musí býti též přesnější. Poznámky o zalíčení (strana 49.) obsahují vlastně nejdůležitější věci a musí býti ještě doplněny.

Pravidla pro míření jsou vůbec podána nesouvisle. Cvičení oka, paží a plic (strana 51.) odkazují do části první (Tělesný výcvik), kde však není pro toto udáno žádné účelné cvičení. Schází zde též některé cviky z bývalých rakouských „Übungen mit dem Gewehr“, pro něž v předpisu schází povely i popis správného provedení. Na straně 52. praví předpis o „hledí bojovém“, což není úplně srozumitelné. Z předpisu není též zřejma účelnost cviků paží a plic s nabitou puškou.

V oddílu Teorie střelby (bod 1., strana 53.) praví se toto: „Nosnost a plochost dráhy střely jsou v přímém poměru k počáteční rychlosti. V nepřímém poměru k ní je sklon hlavně.“ Druhá věta jest úplně nesrozumitelná, neboť sklon hlavně nemá ničeho společného ani s počáteční rychlostí ani s nosností (je-li definice na str. 54. uvedena správná), protože nosnost jest největší dostřel a tomuto odpovídá jen určitý sklon hlavně.

Sklon hlavně nemá také žádného vztahu k plochosti dráhy, protože dostřel na tutéž vzdálenost lze jen porovnávat při střelbě rozličných zbraní a nábojů. Mínilo-li se však tím, že dálkou se plochost dráhy střely zmenšuje, pak jest to samozřejmé.

Na straně 53. jest podána definice „ovládaného prostoru“ a na straně 54. jest definován „prostor smetný“. Jest to totéž. Ovládaný prostor jest závislý od výšky dráhy (tato zase od polohy střelce), terénu a relativně též od jisté výšky cíle. Prostor smetný jest tedy totožný s prostorem ovládaným.

Ke konci tohoto oddílu zmiňuje se předpis kusým udáním o nosnosti pušky manlicherovky a uvádí se její počáteční rychlost. (Strana 54.)

Tato kapitola neuspokojuje nás vůbec. Schází v ní všechny údaje o rozptylu, o výškách drah (středních zásahů) a pod. Není zde též zmínky o teorii střelby oddílů.

Chce-li tedy důstojník dostáti své povinnosti instruktora a porozuměti zbraní, které má upotřebiti, musel by mimo tento předpis studovati též starou rakouskou střeleckou instrukci.

Oddíl: Poučení o střelnicích (bod 2., strana 55.—56.) jest též velmi neúplný.

V oddílu: Cvičení ve střelbě (bod 3., strana 57.) se praví, že v malých posádkách, kde není střelnice nebo kde je střelnice příliš vzdá-

lena, bude možno konati jen střelbu na krátkou vzdálenost (podle předpisu do 100 kroků). Kardinálním požadavkem střeleckého výcviku jest však zřízení úplně vyhovující střelnice všude, tedy i v malých posádkách. Bez účelné střelnice nelze se obejti.

Na straně 58. jest průměr černého kotouče v terči určen na jednu tisícinu vzdálenosti. Toto jest zbytečné komplikování, protože na rozličné vzdálenosti musí se použiti různých terčů. Žádá se též opět určení středního zásahu, ačkoliv o jeho správné poloze, což však bez tabulky nemožno určit, neuvádí se ničeho. Nemluví se též nikde o určení časové polohy (Tageslage). Požadavek v předpisu uvedený, že všechny zásahy musí býti v kruhu ve vzdálenosti jedné setiny, jest příliš malý a to vzhledem na přesnost naší pušky. Poukazuje zde na švýcarskou střeleckou instrukci z roku 1914, která vyžaduje čtyřikrát přesnější podmínky nežli náš předpis. Do předpisu vloudila se ostatně ještě jedna chyba: praví se tam, že kruh o průměru $\frac{1}{200}$ vzdálenosti jest větší nežli kruh o průměru $\frac{1}{100}$ vzdálenosti.

Má-li soustředění zásahů v kruhu o průměru $\frac{1}{100}$ vzdálenosti dostačiti jako výsledek dobré střelby, byl by to na 100 kroků kruh o průměru 75 cm. Puška vzor 1895 má na 100 kroků 100% rozptyl o 9 cm výšky a 7 cm šířky. Jestliže vezmeme v úvahu čtyřnásobnou plochu, tak zvaný dovolený rozptyl, značilo by to, že střelec může ještě udělati chybu 460%. To jest přece jenom velmi malý požadavek!

Na straně 59. se praví: „V každém případě nutno zavrhnouti opravy hrubou nebo jemnou muškou.“ To není vždy správné. Dobrý střelec používá tohoto prostředku velmi dobře na známou vzdálenost zvláště tehdy, když zná odchylku tohoto míření, což lze přesně určit.

Jest zde však úplně pominuta oprava, která záleží v postavení jiného hledí, ačkoliv tato jest při střelbě na polní cíle nejdůležitější.

Na straně 60. pojednává se o zařízení kruhových terčů, které jest však přenecháno svobodné vůli. Toto vede k nestejným terčům, což není příznivé pro jednotný výcvik.

Průpravná střelba, uvedená na straně 60.—61., pracuje sice s figurami v terči, užívá však ještě zvláště označeného záměrného bodu.

Toto ustanovení neodpovídá však skutečnosti, protože vojin musí se naučiti svůj záměrný bod voliti sám.

Výsledek celého přípravného střeleckého výcviku jest ten, že Vo—1 stojí sice na moderním požadavku ostřelování ploch, ale vyžaduje mnohem méně, než možno dosáhnouti vzhledem ke zbrani.

Při opětném uvádění formulky pro výpočet procenta zásahů jest číselník a jmenovatel zlomku zaměněn.

Nezřetelná jsou též ustanovení o střelbě na figuru. Musí býti přesně stanoveno, za jakých podmínek se má přikročiti ke střelbě na figuru a musí býti přesně vymezen i druh cíle, vzdálenost, po případě i čas střelby.

Úplné přenechání sestavení programu velitelům rot nezaručuje stejnoměrnost výcviku.

Příklad programu, uvedený na straně 62., nesleduje zkušenosti poslední války, neboť neobsahuje ostřelování malých a těžko viditelných cílů ve stílnách, střelbu za pomoci dalekohledu, střelbu v noci při použití osvětlovacích pistolí a pod.

Nedoporučuje se též nahrazování figur čtvercovými terči. Toto patří do střelby průpravné, kde platí zásada o pouze čistém ostřelování ploch. Při střelbě na figury jsou oprávněně jen silhuety.

O záznamu střelby platí totéž co o programu: musí býti přesně vyznačen a nemůže býti úplně přenechán veliteli roty.

Oddíl: Taktický výcvik osamělého střelce (str. 63. a násl.) jest proto tak objemný, poněvadž jsou zde uvedena rozličná ustanovení, která

by vlastně patřila do pravidel střeleckých. Jsou to ustanovení, která se týkají možnosti ostřelování rozličných cílů na rozličné vzdálenosti. V tomto oddílu uvedené předpisy o odhadování vzdáleností patří též do části střelecko-technické. Odhadování vzdáleností jest totiž jeden z hlavních požadavků, který se klade na střelce a sice bez rozdílu na to, jak jest střelce takticky použito. Uvedená pravidla jsou ostatně nedostatečná. Od vojína musíme více požadovati, a ti pak, kteří projevují zvláštní nadání v odhadování vzdáleností, musí býti zvláště vycvičeni, aby jich mohlo býti použito jako pomocníků při řízení palby.

Ve vyhledávání a označování cíle nespátřují ničeho taktického; jest to pouze výcvik v pozornosti a hlášení.

Ustanovení o využívání terénu (bod 4.) — aspoň to, co se uvádí na straně 67. — jest rovněž požadavkem pouze střelecko-technickým. Jest však zcela nemístné, že do tohoto oddílu jest zařazeno ustanovení, ze které sumky se nejdříve berou náboje.

Velice důležitá část jest ustanovení o polní střelbě jednotlivce (strana 68.). Obsahuje bohužel poměrně málo a mimo to nachází se zde úplně nesprávné ustanovení, že střelba na slepo může nahraditi polní střelbu jednotlivce.

Touto částí končí se v předpise výcvik jednotlivce. Podotýkám ještě, že mimo jiná ustanovení schází zde zcela střelba zápalková. Tato jest pro průpravu ve střelbě výborným prostředkem; lze ji snadno a zajímavě každému vojínu vštípit k první zásadě střelecké. Samotná cvičení v míření a spouštění, ať již volně nebo v zaměřovači, nudí. Zápalkové střelby lze však za všech okolností použiti a jest výborným prostředkem výcviku.

Výcvik skupiny. (Strana 68. a násl.)

V tomto oddílu jest sice krásně vytčen účel, ale schází víc, čeho jest nutno k jeho dosažení. Není zde vůbec uvedena teorie palby oddílů. Rovněž neúplné jsou odstavce o požadavku bojové kázně a řízení palby. Na straně 68. jest uvedeno pravidlo, že na vzdálené cíle střelíme z pušek jen v případech výjimečných. Rozdělení pásmo takovým způsobem, že na velké vzdálenosti střelí velké kulomety a na malé vzdálenosti pak kulomety lehké, jest nesprávné a odporuje té skutečnosti, že zbraně s větším rozptylem mají více naděje na úspěch aspoň částečný, nežli zbraně, které mají rozptyl malý. Nejmenší chyba v určení vzdálenosti, atmosferické vlivy a špatná možnost pozorování mohou učiniti palbu takových přesně střelících zbraní úplně neúčinnou.

Věty, uvedené v prvních odstavcích na str. 69., jsou jediným projevem opovrhování palby z pušek; toto vyjadřuje ostatně též věta, že mužstvo i poddůstojníci puškami vyzbrojení, „mohou“ jimi též v boj zasáhnouti. (Strana 69.) Tak se střelba z pušek zlehčovati nesmí, poněvadž má a bude mít vždy eminentní význam pro boj. Naopak: předpis musí právě zdůrazňovati použití palby z pušek. Dále chybí vůbec směrnice pro kombinaci palby pušek a kulometů. Nesystematická a neúplná jsou též ustanovení o způsobu a řízení palby. Odkazují sice na část druhou; ale tam není žádných ustanovení, které by se týkaly střelby. Povel k palbě, které následují, nejsou snad úplně výstižné; doporučovala by se též změna pořadí, podle něhož by povel měly následovati. Rovněž považují za nesprávné ustanovení, že na povel k zastavení palby vojnův samočinně sklopí též hledí, poněvadž se palba často zastaví pouze dočasně. Když se pak cíl opět náhle vynoří, musí vojnův sklopené hledí opět postaviti, což jest ztráta času; cíl jest po nějakou dobu neostřelován a může případně provésti nerušeně pohyb.

Střelba k oslavě nepatří pak do kapitoly o střelbě bojové. (Viz strana 72.)

Další část pojednává o průpravné střelbě bojové skupiny (podle francouzského způsobu, tedy kombinace pušek s automaty). O tom, co nám nadpis této části slibuje říci, není však v textu řeči. Obsahuje pouze několik pravidel střelby oddílů z pušek, která však nepostačují.

Odstavec: „Manevr s střelbou na ostro“ (strana 74.) obsahuje návod, který jest nesrozumitelný a nepostačitelný. V této části líčený manevr zdá se býti podobný bývalému rakouskému „Kampfschiessen“ dvou oddílů, ale rozdělený na dva dny. Jeden oddíl střelil by tedy za úplně jiných podmínek nežli oddíl druhý.

Nevadí dále, že v dodatku (strana 74.) není dosud určen počet nábojů na jeden rok. Rovněž uvedené zkoušky ze střelby měly by z různých důvodů vůbec vymizeti. V této části jest však též nejasně řečeno, kdo má býti označen jako „sborový velitel“. (Strana 74.) Československá armáda žádných sborových velitelů v míru nemá. Jest to snad nesprávný překlad z franciny a má znamenati „velitele vojskového tělesa“.

Střelba nedá se zkouseti na základě jednoho cvičení, protože při zkouškách jsou k posuzování nutny stejné podmínky, čehož však nelze docílit.

Rovněž nařízené závody ve střelbě (strana 75.) musí vymeziti program. Závody ve střelbě mají pro vojína veliký význam; nejvyšší jednotka, která může závody se všemi lidmi prováděti, jest pak pluk. Zvláštní závody v divisi (v předpise mluví se opět o sborovém veliteli) jsou též velmi účelné; musí však býti proveden patřičný výběr střelců. Hodnocení střelce jest sice předepsáno (strana 74.), ale není určeno k tomu nutné měřítko. Program a podmínky při závodech musí býti vytčeny v řádu a nemohou se ponechati veliteli roty. (Strana 75.) Bylo by též dobré, kdyby byly uvedeny zvláštní výhody, jichž by výborný střelec (ostrostřelec) měl používat, aby se takto všemi prostředky pracovalo k dosažení pokud možno největších výsledků.

Podobné hodnocení mělo by se provésti též u granátníků a ostatních speciálních odvětví.

Nezmiňuji se o pokynech pro střelbu s revolverem a pistolí z důvodů, že pokyny ty jsou postačitelé.

Shrnuji: nařízené předpisy o výcviku střeleckém nejsou ani úplné ani vždy správné. V tomto směru předpis nevyhovuje a nelze jej použiti ani k výcviku ani k instruování.

Část čtvrtá: Boj bodákem. (Strana 79. a násl.)

Tento oddíl jest velmi obšírný a obsahuje výborné a účelné cviky. Jest pouze nápadné, že se užívá mnoho terminů, jichž definice nebyly nikde podány a tím stávají se nesrozumitelnými. V dvojkroku, který jest vlastně krok, jest předepsáno provésti nejdříve ze střehu „výpon“. Značí-li to ohnutí kolen, ve střehu prohnutých, pak jest toto se stanoviska šermířského nesprávné.

Část pátá: Výcvik granátníka. (Strana 90. a násl.)

I tato část jest dosti neúplná a málo důkladná. Schází na př. zavedení záznamů o házení granáty, což znemožňuje jak patrnost dobrých granátníků tak i jejich třídění. Poznámávám, že se mělo pamatovati též na závody.

Část šestá: Výcvik střelce kulometné pušky. (Strana 103. a násl.)

Tento oddíl obsahuje obsluhu zbraně, která v naší armádě zavedena není a snad také nebude. Obrazec, který pojednává o rozličných směrech pušky (strana 111.) není žádnou zvláštní vlastností kulometné pušky a nepatří proto do tohoto oddílu.

Část sedmá: Základní nauka o úpravě terénu. (Strana 115. a násl.)

Tato část jest sice velmi obšírná, obsahuje v některých věcech více nežli jest nutno, mnohé důležité věci však opět v ní chybí. Není zde na př. vůbec zmínky o upotřebení nástrojů v útoku; schází též tabulka o nutné síle úkrytu z rozličného materiálu, o čemž musí býti každý vojin poučen.

Část osmá: Výcvik strážce, hlídače a pozorovatele. (Strana 160. a násl.)

Tato část obsahuje málo věcného. Rovněž obrázek na straně 163. jest úplně nesprávný: úhel, který slouží ke stanovení jihu, jest udán mezi oběma ručičkami; správně však jest to úhel mezi malou ručičkou, středem hodinek a směrem vedoucím přes 12.

Proč se má právě tato orientace podle hodinek prováděti v rozličném terénu, jest nesrozumitelné. (Strana 162.)

V odstavci „Určení směru podle polárky“ (bod 5., str. 162.) jsou též uvedeny „různé příznaky a podávání zpráv“.

Toto ustanovení do tohoto odstavce nepatří a zasloužilo by si, aby mu byla věnována zvláštní kapitola. Rovněž jsou nejasně uvedeny i údaje, které mají obsahovati zprávy o nepříteli, o němž nesmíme udávati, jak předpis nařizuje, jen to, co pozorovatel viděl anebo sílu nepřítelovu; zpráva musí vždy obsahovati: co bylo pozorováno, kde a kdy bylo to pozorováno. Udávání síly není vždy proveditelné; musí býti nahrazeno udáním délky (šířky) viděného oddílu a pod. (Strana 164.)

V tomto odstavci jako vůbec v celém předpise klade se důraz hlavně na ustanovení pro válku zákopovou.

Část devátá (výcvik zvěda a hlídky), část desátá (výcvik spojky, běžce, signalisty) a část jedenáctá (výcvik vojína a skupiny vojinů v boji)

obsahují mnohdy tutěž látku a jsou úzce spojeny s předchozí částí osmou. Tyto předpisy měly by se zcela jinak redigovati a mohly býti mnohem kratší.

Ke konci deváté části uvedené cvičení poločety v boji nepatří vůbec do tohoto oddílu. Jest dále nápadné, že schází též služba hlídek chránících, ačkoliv předpisy o speciálním výcviku jsou v osmé až jedenácté části velice obšírné. Rovněž i obrazce o pochodu hlídek jsou velmi schematické. Není vystihnout rozdíl v chování se hlídek výzvědných, bojových a chránících.

Část dvanáctá: Mravní a občanská výchova vojína.

Vše, co se v tomto oddílu praví, jest velmi moderní, pěkné a užitečné. Ale přece jest v tom malé nedorozumění. Není to vinou této knížky, nýbrž vinou celkového pojmu o této výchově. My chceme více nežli čeho můžeme dosáhnouti. Od vojenského instruktora se žádá, aby vychoval vojína nejen odborně, ale i ideově a mravně. Podle slov našeho presidenta má býti vojenská služba pokračováním výchovy občanské. Mladý muž nastoupí ve svých 21 letech svou brannou povinnost s úplným právem politickým. Zákon tudíž již předpokládá, že mladý muž jest již v tomto věku politicky zralým a že má své politické přesvědčení. Nestotožňují-li se však jeho názory se zájmem státu, tu vojenský instruktor již v době 14 měsíců vojenského výcviku mnoho nezmůže: v této krátké době nemůže dáti vojínovi takový ideový základ, který by byl pro jeho budoucí věk směrodatný.

Řekne se snadno, že vojenský instruktor má býti v každém ohledu mentorem vojáka, tedy i v ohledu morálním, a že má jej nabádati k tomu, aby vždy a všude vykonával a dbal povinností občana ke státu i ke svým spoluobčanům.

President československé republiky vystihl tuto povinnost slovy: vojna má být pokračováním občanské výchovy. Tedy nováček má již být vychován rodinou a školou.

Jest však výchova našich mladých mužů vždy taková, aby v ní mohl vojenský instruktor pokračovati? Myslím, že nemusím na tuto otázku dáti odpovědi. Zde musí zakročiti sám stát. Žádá-li se od vojenského instruktora, aby dále vychovával, nechť jest dán k tomu podklad patřičnou výchovou. Pak dostojí vojenská služba určitě svému úkolu a pak tak může být vojenský instruktor odpovědným za tuto práci. Nesplní-li však zde stát svých povinností, pak nejsou krásná slova třinácté části předpisu o výchově ničím jiným, než pouze krásnými slovy.

Ke konci krátce shrnuji:

Snaha byla dobrá. Provedení, jak jsem výše ukázal, lze též opravit.

Hlavní závady jsou pak následující:

1. Látka není systematicky a metodicky srovnána;
2. Obsah jest nejen neúplný, ale též částečně i nesprávný;
3. Předpisu schází především podrobnost, přesnost a úplnost. Má-li to být pouze provisorní příručka, neměl by potom tento předpis obsahovati tak velké odchylky od dosavadního výcviku a měl být zpracován s větším zřetelem na výcvik procentuálně největšího dílu armády. Vyhnuli bychom se tomu, že budeme mít v případě mobilisace nestejně vycvičenou pěchotu;
4. Předpis jest mnohdy psán bez zřetele na nynější způsob naší výzbroje a naší organizace. Podává pravidla pro boj jednotek, jakých vůbec nemáme. Utvoření bojových skupin podle francouzského vzoru, při čemž by se uhradil FM lehkým kulometem S, není úplně proveditelné. Naše taktické vedení musí umožniti daleko větší volnost v upotřebení lehkého kulometu;
5. V předpisu jest příliš zdůrazňována válka posíční. V dějinách válek lze vždy pozorovati, že válka nepodobá se nikdy válce minulé. Vyvozovati z poslední války takovou převahu boje posíčního nad válkou pohyblivou, aby předpis mohl být založen pouze na posíčním boji, zdá se mi být přece jen extrémem;
6. Předpis znehodnocuje hromadná ozbrojení pěchoty puškou a z toho vyplývající nedostatek výcviku střeleckého. Tyto chyby vyplývají z toho, že byl cizí předpis přeložen bez ohledu na naše poměry a s nedostačitelým porozuměním jak věci, tak i řeči.

Prostředky k nápravě jsou asi tyto:

1. Některé části, zvláště střeleckou část a výcvik jednotlivce i oddílů nahraditi novým předpisem a
2. urychlití vydání definitivního řádu, při jehož sestavení musíme vzíti v úvahu toto:
 - a) operativní požadavky na podkladě vojensko-zeměpisné a vojensko-politické situace;
 - b) poměry, které se utvořily na základě našeho branného zákona;
 - c) otázka doplňování důstojnického a poddůstojnického sboru;
 - d) naše organizace jako následek hmotných prostředků státu;
 - e) vymoženosti poslední války na všech bojistiích a hlavně na těch, které u nás přicházejí v úvahu;
 - f) otázky vojensko-technické, vynálezy a zdokonalení;
 - g) výroba zbraní a střeliva v rámci průmyslové soběstačnosti a bez všeliké závislosti na cizině;
 - h) průměrná inteligence našeho vojska;
 - i) nepřikládati jednostranně důležitosti jisté formě vedení války;

k) nepřidržovati se pouze jedněch vzorů;

l) dáti možnost dalšího vývoje a

m) umožniti nejširší součinnost celé armády při sestavování předpisů.

Jedno musíme míti na zřeteli: že nesmíme napodobovati, nýbrž tvořiti.

Jest sice pravda, že taktika jest všude stejná; jest však v souvislosti se zbraní, s průmyslem, majetností státu, s prostředky živými i hmotnými a konečně s poměry operativními a tím i s poměry zeměpisnými a vojensko-politickými.

Nejlepší předpis nevýhovuje, nemáme-li výzbroje, kterou tento předpis předpokládá. Vyberme si tedy z dobrého to nejlepší a aplikujme pak na naše poměry!

Kapitán RUDOLF PROCHÁZKA:

Tělesná výchova ve vojsku.

Vzhledem k tomu, že činná služba vojenská bude krátká, musí býti výcvik rychlejší, aby za tu kratší dobu dosáhlo se žádoucího cíle.

Protože nebude možno věnovati tělesné výchově tolik času na vojně samé, u pluků, musí se:

1. využiti co nejvíce i té krátké doby, určené tělesné výchově u pluků;

2. přihlížeti hlavně k tomu, aby každý, kdo nastupuje vojenskou službu, přinesl si s sebou základní schopnosti a dovednosti tělocvičné.

K bodu 1.: Určené doby pro řádnou výchovu tělesnou se využije, bude-li po ruce dosti důstojníků, kteří se v tělocviku vyznají. Bývalý způsob, jak se odbývaly t. zv. „Gelenksübungen“, nemůže nás uspokojiti. To bylo namnoze maření času. Místo těchto naučených cviků, které mužstvo nedovedly nadechnouti, potřebujeme tělocviku jiného, tělocviku vlastního, který stačí na to, aby udržoval zájem cvičících po celou dobu vojenské služby.

Ózývají se hlasy po tělocviku švédském. Ten, kdo u nás tuto soustavu doporučuje, buď nezná soustavy Tyršovy, nebo švédské. Možná, že neovládá ani jedné ani druhé. Chválí švédskou, protože o ní slyšel samou chválu, nebo že je přítelem všeho cizího.

Tyršova soustava je tak důmyslná, že v ní najdeme všechno, čím se významává tělocvik švédský. A co v ní není, to si doplníme docela v duchu Tyrše samého, který nebyl nepřítelem novot. Kdyby se Tyrš byl dožil našich časů, byla by jeho soustava jím samým o leccos doplněna a rozšířena, jinými slovy: Tyrš by klidně schválil vše, co jeho pokračovatelé do Škola přinesli nového. Mám na mysli hlavně tělocvik prostý, bez náradí, který nám musí býti hlavním pomocníkem v tělesné výchově. O zavedení tělocviku nářadového tak, jak jej pěstují Švédové, nemůže býti ani řeči, protože neodpovídá naší povaze a pak zařizování tělocvičen by vyžadovalo spousty peněz. Tím není řečeno, že bychom se zřikali navždy dobrých prvků, jimiž by se dala Tyršova soustava obohatiti.

Prostná, kterých můžeme potřebovati ze soustavy švédské, máme i u nás. Jenom si je umět vybrati a nebáti se jich! Jsou to hlavně cvičení dechu. Ale tu hned podotýkám, že ani ta cvičení nám nejsou novinkou, že jde nejvíce o pojmenování. Jako dnes, tak i dříve po každém vydatnějším cvičení nastalo hlubší dýchání. Kdo si uvědomí význam hlubokého dýchání a ví, kterými cviky se ho docílí, může správněji řídit tělocvik než ten, komu to nenapadlo. U nás jsme o tom věděli, jenom že se na to zapomínalo, snad by bylo lépe řečeno, že jsme s tím nechodili na trh. Jedno jsme jistě zapoměli, totiž udělati s tím trochu hluku do světa, udělati tomu reklamu.

Dnešní doba vyžaduje od důstojníků zvýšeného úsilí. Kdo chce státí na výši doby, kdo chce býti opravdu na svém místě, musí pracovati a doháněti, co za starého systému bez vlastní viny zanedbal. Tak hned po stránce tělesné výchovy. Ovládnutí tak rozsáhlé látky, jakou skytá tělesná výchova, vyžaduje studia několikaletého. To však nemůže nikoho odraditi. Jednou ranou dub nepadne.

Nutno začítí od nejjednoduššího. A to jest buď návštěva kursů, nebo činná účast v tělocvičných jednotách. Třeba jen dodati si odvahy a nebáti se toho. V jednotě se mu nikdo nevysměje, že na stará kolena se jde učit. Naopak získá si jen úcty a uznání. Tam přece vědí, že to není hanba přiznati se k tomu, co člověk neumí, a postarají se o potřebnou pomoc. Pokud se týče požadavků, netřeba se strachovati. I v Sokole se začíná od nejjednoduššího. Nikdo nezačíná se začátečníkem vrcholových cviků.

V jednotách najde důstojník odborné knihovny, které mu otevrou bránu tělesné výchovy. Ať si vezme takovou knihu, v níž najde počátky názvosloví, jako jest: Tyrš: „Základové tělocviku“, nebo „O soustavě sokolské“. Ochotných cvičitelů najde dost, kteří mu vysvětlí nejasná místa.

Názvosloví musí znát každý, kdo chce do oboru vniknouti. Pro první čas možno omeziti se na prostná. A tu těch názvů není tolik. Všechny názvy jsou docela přirozené a pochopitelné. Slovo „předpažit“ pochopí i neodborník. Kdo nezná názvosloví, nemůže se do studia pustiti. Knihy, kterých stále přibývá, jsou psány jen pro lidi, kteří v nich dovedou čísti.

Kdo se jednou pustí do studia prostocviků, nepovolí a naučí se i ostatnímu. Není studia snadnějšího. Ovšem prohloubení je trochu pracnější. To už vyžaduje znalosti anatomie, fyziologie, zdravotnictví atd. Kdo by chtěl studovati tělocvik bez cizí pomoci, nedocílí žádoucích výsledků. Něčemu se naučí, ale nebude to úplné a bude tomu scházeti jistota.

Jenom tehdy, bude-li u každé roty aspoň jeden důstojník, který tělocvik ovládá dokonale, můžeme se spolehnouti, že i v krátké době doděláme se potřebného výcviku mužstva. To by stačilo pro první dobu. Později se poměry změní, protože tělocvik bude vyučováno na vojenských školách důkladněji.

Dosud jsem se zmínil jenom o tělocviku. O sportu a hrách není třeba přemýšleti tak starostlivě, protože jsou majetkem velkého množství lidí všech tříd. Ale i tu je nutno, aby důstojník dovedl poraditi, rozhodnouti.

Mnoho pomoci očekáváme od škol a to hned od škol obecných. Velká většina lidí nemá více nežli školu obecnou. Proto musíme obrátiti svůj zřetel přímo na ni. Škola obecná už z dřívějších dob má v tělocviku předepsáno: rozvíjeti v mládeži sílu, obratnost, jistotu, odvalu, zálibu v pořádku, pěstovati sebedůvěru, čilost těla a jarost ducha.

Tento rámcový program je dosti obsáhlý. Jeho výsledky by musily býti mnohem patrnější, kdyby bylo dosti prostředků nezbytně nutných k jeho provádění. Škola obecná nám zůstala mnoho dlužna. Ale přece nesmíme ji jen tak prostě odsouditi. I ona má svůj veliký podíl na tom, že se lišil český voják ke svému dobru od příslušníků některých jiných národností ve francisk rakouském, ba že si vynutili naši lidé obdiv i v cizině, v Itálii, ve Francii a v Rusku svým spřádaným životem, kázní, vystupováním na veřejnosti a vším, co člověka dobře vychovaného šlechtí. Naš voják nebyl postrachem obcí, v nichž se zdržoval. O to má zásluhu i naše škola za Rakouska. Dnes můžeme od ní žádati více a ona svému úkolu dostojí. A musíme toho žádati, protože toho potřebujeme.

Není na místě šířiti se v tomto listě o tom, jaký bude program obecné školy v tělesné výchově. To se vyřídí jinde.

Totéž platí do jisté míry o škole střední. Ta musí zastati svůj úkol měrou daleko větší. Student, který opouští střední školu, musí býti tak připraven, aby mohl býti nejen dobrým vojákem, ale též instruktorem, jakmile

nastoupí službu vojenskou. Mám na mysli pouze tělocvik. Tělocvik svým cílem na škole střední liší se poněkud od tělocviku vojenského, neboť cíl školy střední nekryje se s cílem života vojenského.

Ústavy učitelské mají úkol mnohem širší nežli ostatní školy střední. Kandidát, opouštějící ústav učitelský, musí nejen tělocvik umět, ale i musí umět mu vyučovat, musí umět tělesnou výchovu řídit. Dělá-li škola střední cvičence, vychovává ústav učitelský cvičitele. Proto jest ústav učitelský základem veškeré výchovy. Tedy i tělesné. Máme oprávněnou naději, že při omezení počtu hodin, věnovaných jiným předmětům, dostane se i na tělocvik.

Záleží nám mnoho na tom, aby mládež universitní a druhých škol vysokých nepřestávala pěstovati tělocvik a sporty, ale aby se mu věnovala více než dříve.

Do okruhu našich zájmů spadá i činnost všech sportovních klubů a kroužků. Musíme ve svém vlastním zájmu jejich vývoj podporovati. Někdy není třeba nic jiného s naší strany než nezakazovati kroužkům hráti na vojenském cvičišti, není-li ho právě třeba. Vůbec každý podnik, od něhož může se čekati pokrok v tělesné výchově, musí býti předmětem naší pozornosti a podpory.

Očekáváme mnoho od skautů, k nimž dosud se pohlíží u nás s jistou nedůvěrou, často jen osobní. Proto také junáctví se nevzmáhá tou měrou, jak by mělo a musilo, kdyby té nedůvěry nebylo. Je na čase obětovati i zde osobní zájem celku a postaviti si za skutečný cíl prospěch národa a ne osoby. Příklad máme v Sokolstvu. Dokud toho nebude, není naděje na znárodnění tak ušlechtilého programu jako je junáctví.

VII. všesokolský slet v Praze.

Naše státní samostatnost, vzkříšení českého státu k novému životu, nebyla dílem náhody a pouhým produktem světové války. Pro veliké dílo našeho osvobození byla vykonána již před světovou válkou obrovská přípravná práce. Konalo ji v prvé řadě Sokolstvo. My nespátkovali nikdy v Sokolstvu pouze tělocvičné sbory. V Sokolstvu viděli jsme vždy své dobrovolné národní vojsko v nejkrásnějším smyslu slova.

Tvůrce Sokolstva Dr. Miroslav Tyrš jako esthetik vzkřísil pro svůj národ ideál hellenské krásy a síly, jako filosof učinil pak úsilí o uskutečnění tohoto ideálu prostředkem k ozdravení a k posílení v boji o život. „Jen národ zdravý též branný jest“, napsal, „kdo v dobách války hodlá uchránit svůj národ, ten po čas míru musí státi na stráž proti vši bloudivé zkáze životní. Budiž to naše náboženství a zasvěcení všeho života“. Cílem Tyršova úsilí bylo dosíci svému národu svobody a proto připravoval národ na velkou zkoušku, v níž jsme vítězně obstáli. Vysvětluje to zřetelně ba s určitou příkazností, když mluví o junáku-Sokolu, jenž „s nadšeným srdcem dary a snahy svoje zasvěcuje vlasti a třeba-li, hotov jest v obět dáti statky, krev a život svůj za neporušenost, za svobodu a slávu společné otčiny, drahého dědictví po rekovných otcích svých“.

To byl onen veliký a thický význam výchovy v sokolských jednotách a tato základní ethická stránka sokolské myšlenky Tyršovy chová v sobě klíč od tajemství úspěchu našich vojsk zahraničních. V Sokolství nalézáme onu vnitřní sílu, s jakou jsme vítězili za hranicemi a odolali všem persekucím v dobách těžkých.

Šedmý všesokolský slet, první ve svobodné vlasti, nebyl tedy pouhou obvyklou přehlídkou sokolské práce; byl povznášející slavností vítězství dějinné spravedlnosti, která dala porobenému národu svobodu, byl vítězstvím velkého

poslání Sokolstva v národě, byl projevem ohromné životní síly, schopnosti a pevného odhodlání osvobozeného národa dáti lidstvu to, čím je mu povinen. To jsme všichni hluboce ve svých srdcích cítili. A díky Sokolstvu za tento čin!

* * *

Druhý veliký význam výchovy sokolské jest *esthetický*: přiblížiti se k ideálu hellenské krásy a síly. Nám všem, kteří jsme byli účastni, zdálo se, že staré Řecko probouzí se z tisíciletého spánku. Nebylo to však Řecko mrtvě napodobené, nýbrž hellenský sen přetvořený novodobým člověkem.

Byla to oslava lidského těla a jásavá píseň života. Touto písní opíjeli se Řekové na svých olympiádách: napiaté svaly běžců a pružné skoky osmahlých těl antických Řeků byly symbolem, jímž vyznávali svou lásku zemi.

Dvacáté století zrodilo však novou oslavu těla, zoceleného a ztvrdlého výbojnou prací. Vztýčilo proti olympiádám Řecka olympiadu svou, která odpovídala novému člověku. Do arény vstoupil dav, který se stal v nové době tvůrcem života a dějin.

Dvacet tisíc nahých ramen rozhoupalo se před našima očima. Dvacet tisíc paží jediným rozmachem protnulo vzduch; deset tisíc vypiatých hrudí odrazilo slunce do našich očí. Aby krása byla dokonalá, musilo tisíce lidí potlačiti vše, čím se od sebe liší a zesíliti vše, čím se navzájem podobají. Tušíte tu ohromnou energii, jaké bylo zapotřebí, aby těchto deset tisíc v jediném zlomku vteřiny vyletělo a sklonilo se opět pod jediným povelém jako obilné pole při závanu víchřice? Pociťujete, kolik kázně ducha i srdce bylo zapotřebí, aby nikdo netoužil líšiti se od druhých, nýbrž aby bylo ctižádostí všech, aby se všichni ztratili v deseti tisících? Nerozeznali jste nikoho podle tváří, ani podle života, ani podle věku a jmen.

Pojímala nás až závrť, a my všichni jsme cítili, že to jest ta naše krása dvacátého století: krása ve množství, krása, jež vyžaduje veliké pozornosti a odříkání, jež pohlcuje jedince a vydává zástup, stmelný neviditelnými paprsky jedné pevné vůle. Krása, jež žije ve množství, a kterou tvoří nespočetné ruce jediným bratrským pohybem, jako tvoří náš celý život.

* * *

Činným účastníkem sletu bylo též naše vojsko. Před tisíci diváků byla proklamována těsná spojitost Sokolství s národní obranou. Vystoupení vojska ukázalo, že sokolská tradice přenesena jest do života naší armády. Sblížilo naše vojsko s lidem. Lid nás naučil se poznati svou armádu a své vojsko; bylo toho též třeba, aby vyvráceny byly různé předsudky. Naši vojíní, kteří účastnili se tohoto cvičení, zaslouží si plného uznání. Ukázali, že nepovažují práci za břemeno, ale že po práci hledají své osvěžení a radost ve cvičení. V tom zase leží veliký význam tohoto vystoupení pro výchovu československého vojína.

Vystoupilo 2300 vojínů. Nástupy a pochody oddílů s lesem pušek působily mocným dojmem. Program cvičení vojska byl tento: 1. Prostná cvičení 1350 vojínů. 2. Šerm bodákem 315 vojínů. V prvních dvou oddílech přecvičeny prvky prostných cvičení, oddíl třetí a čtvrtý byly sestavy. 3. Závod v běhu na 100 m, 400 m a 500 m, cvičení na náradí (hrazda, bradla, kůň na šíř, hry atd.). V tomto oddílu cvičení nastoupilo 12 vojínů v plné zbroji k závodu v chůzi na 5 km. Byl to rychlý, vydatný pochod, který však nesměl přejíti v poklus. Ze dvanácti závodníků dokončilo závod sedm vojínů. Potom nastoupilo mužstvo ke cvičení s puškou. 300 cvičenců přecvičilo čtyři sestavy při Pospíšilově hudbě VI. sletu. Vystoupení vojska ukončeno bylo pořadovým cvičením vzorného milovického praporu.

* * *

Péči Československého vědeckého ústavu vojenského a za pomoci výborného znalce husitského válečnictví Hanuše Kuffnera, vystoupilo ve dnech sletových na sletišti československé vojsko, které podalo ukázky taktiky Jana Žižky z Trocnova. Předvedeny byly dva obrazy: 1. Výjezd Žižkův z horského průsmyku v Bílých Karpatech do Slezska a 2. strhnutí vozového šiku na obranu při Žižkově ústupu z Uher do průsmyku.

Předvedené výkony československého vojska nechtěly podati rušný obraz z doby našeho slavného husitského válečnictví, nýbrž schematicky ukázati taktiku Jana Žižky.

Byla to důstojná vzpomínka na doby slavného českého válečnictví před pěti sty lety, hold československého vojska naší minulosti a geniálnímu válečníku trocnovskému.

T.

Vývoj operací na polsko-ruské frontě I.

Zpráva ukončena dne 15. srpna 1920.

Situace na východním bojišti změnila se za uplynulé čtvrtletí velice rychlým tempem ve prospěch sovětové Rusi, ohrožené dobytvačnými plány polskými.

Polská armáda, čítající 21 jednotně organizovaných pěších divisí, 7 jízdních brigád, několik různých formací armády záložní a neucelené jednotky dobrovolníků, zaujímal dne 25. dubna t. r. posice, vyznačené v náčrtku. Po důkladné přípravě a reorganizaci zahájena byla ofensiva, která měla tyto důvody: 1. operativní, 2. politický a 3. hospodářský.

Ad 1. Polsko doufalo totiž, že bude operativně čeliti pravděpodobně ofensivě sovětové armády, která soustřeďovala proti armádě polské značné síly a hotovila se k útoku.

Ad 2. Politicky chtělo Polsko osvobozením Ukrajiny zajistiti si východní Halič, čemuž vydatně napomáhala úmluva s atamanem Petljurou. Kromě toho chtělo Polsko obsazením co největšího území ruského získati záruky pro příští mírové jednání se sověty.

Ad 3. Hospodářsky byla by bývala obsazením Ukrajiny dána možnost využití bohaté sklizně její, zajistiti si její přírodní bohatství a zároveň zachrániti tam početně veliká panství polských velkostatkářů, jež padla do rukou bolševických.

Proto zahájila dne 25. dubna polská armáda, vedená samým náčelníkem státu maršálkem Pilsudskim ofensivu podle operačního plánu, který vypracoval tehdejší šéf generálního štábu generál podporučík Haller a šéf operačního oddělení generálního štábu podplukovník Stankiewicz.

Hlavní útok podnikla třetí armáda, které po Pilsudskim velel důvěrný přítel maršálkův generál Rydz-Śmigli. Útok směřoval od Novogradu-Volynského podél říšské silnice Žitomír-Kijev. Této armádě pomáhala ze severu skupina plukovníka generálního štábu Rybaka, která sestavena byla z jízdy a pěchoty na vozech. Skupina plukovníka Rybaka měla úlohu pronásledovati ustupujícího nepřítele na křídlech ve směru jižně Ovruč. Útoku účastnily se dále na severu čtvrtá (generál Szeptycki), jižně pak druhá (generál Listowski) a šestá (generál Iwaszkiewicz) armáda.

Rudá armáda ruská ustupovala na Ukrajině takřka bez bojů na východ až do konce května, kdy Poláci dostihli čáry Dněpru, východně Kijeva městeček Brovary a Borispolu, na pravém křídle Kaněva na Dněpru, Tarašči a Gaisinu. Ale na severu dne 12. května rudí zahájili útok podél železnice Polock-Vilejki proti první polské armádě, které velel generál Majewski. Polská vojska na tomto úseku pozůstávala pouze ze dvou pěších divisí a menšího

oddílu jízdy, jež nemohla odolati několikanásobné přesile a ustoupila od města Drisy na jihozápad za stanici Postavy na železnici Šwienčany-Glubokoje, odtud jižně k městečku Madziolu, dále na jihovýchod za stanici Filinki na železnici Polock-Vilejki a na sever od Borisova.

Pro velení polské platila zásada čeliti každé ofenzivě rychlým protiútokem, třeba proti početně silnějšímu nepříteli. Generál Majewski nedbal této zásady a byl proto zbaven velení první armády.

Nástup bolševiků na tomto úseku byl pak na čas zastaven a nastala doba, kdy mělo dojít k uzavření příměří, eventuálně i míru mezi Polskem a Ruskem, které však pro přemrštěné požadavky Poláků nedošlo uskutečnění.

Vláda sovětů podnikala zatím energické kroky ke konečnému a rozhodujícímu úderu. Trocký svolal poradu všech nejlepších vojenských odborníků, a generála Brusilova, který se přihlásil do služeb rudé armády, pověřil předsednictvím „válečné rady“. Je třeba připomenouti, že vstupem generála Brusilova do řad armády sovětů získalo bolševické vojenské vedení celou řadu bývalých carských generálů, skutečných znalců a praktiků vojenských, kteří následovali pověstného vojevůdce z války rusko-německé.

Všechno úsilí věnováno bylo nyní k poražení polské armády, a aby pronikli pak pokud možná nehlouběji na západ; tím rozšíří vláda sovětů nejen svou moc na větší území, ale přinutí zejména Dohodu ke konečnému řešení ruského problému, k uznání vlády sovětů a k uzavření míru se všemi státy.

Fronta proti Polsku rozdělena na dvě části: západní a jihozápadní. Západní svěřena Sěgunovu a jihozápadní Tucháčevskému. Z východní a kavkazské fronty převezeny bojové útvary na západ, znovu ozbrojeny pracovní armády (dříve bojové jednotky), z nichž zmínky zasluhuje zejména třetí armáda, která byla starším bojovým útvarem sovětů. Tato byla v boji s československou armádou na Rusi od vystoupení československého vojska až téměř do uzavření příměří a byla nyní převezena z okolí Čeljabinska k Varšavě.

„Válečná rada“ sovětů připravila promyšlený a důkladně vypracovaný plán za spolupráce Kameněva, Brusilova a jiných stratégů a znalců válečnictví, podle kterého započata na celé frontě ofenziva, pro Polsko osudná.

A nyní bylo dokázáno, že polská armáda není s to odporovati armádě bolševické. Stále jasněji rysovaly se polskému vedení nedostatky armády jak po stránce organizační, tak po stránce materiální a mravní: armáda postrádá kvalifikovaných vůdců, jednotného vedení a technických odborníků. Výzbroj a výstroj, docházející z ciziny, nepostačuje, domácí výroba je slabá a špatně organizována. Polský voják jest vychováván krutou kázní, zaslepován bigotismem, nedostatečně živen a šacen, snadno podléhá demoralisaci a únavě.

Tricet až čtyřicet rudých divisí útočí během posledních dvou měsíců bez přestání od Dvinska až k rumunské hranici na Dněstru. Hlavní údery střídají se buď na severu nebo uprostřed fronty, nebo opět na jihu.

Smělá jízda Budeniho, prorazivši polskou frontu u Kijeva, vniká Polákům v týl, ničí mosty a přechody v pinských bahnech, činí nájezdy na strategicky vážné body s boku nebo s týlu, vnáší zmatek a postrach v polské řady.

Severní skupina postupuje bez únavy na Grodno, Bialostok, Varšavu, Brest-Litevský, Lublín.

Litva, stojící s počátku po boku Poláků, se odtrhuje, rekonstruuje vládu, prohlašuje neutralitu a uzavírá příměří s bolševiky.

Na Ukrajině blíží se dvanáctá rudá armáda s armádou sovětové Ukrajiny hranici haličské, Lvovu a hranici naší republiky.

Polsko počíná si býti vědomo, že nedostane se mu pomoci od nikoho, že je třeba spoléhati se pouze na vlastní síly. Proto svolává náčelník státu

Pilsudski „radu říšské obrany“ a podobně jako v sovětové Rusi hledí všemi možnými prostředky zastavit postup rudé armády. Pilsudski má moc diktátora; utvořen kabinet „národní obrany“, jehož prvním úkolem je obrana státu. Mnoho velitelů vojenských zaměněno a dokonce pozavíráno (obránci Vilna generál Borusčak). Šéfem generálního štábu naznačen generál Rozwadowski.

Fronta rozdělena na dvě části: severní (generál Haller) a jižní (generál Rydz-Śmigły); do severní části vchází druhá, čtvrtá a pátá armáda, do jižní části druhá, třetí a šestá armáda s armádou ukrajinskou generála Pavlenky. Zálohu tvoří armáda záložní.

Rudá armáda na polské frontě jest podle posledních zpráv rozdělena následovně: Do západní skupiny (Sěgunov) vchází čtvrtá armáda (třetí armádní sbor = 2. pěší divise + 19. a 53. pěší divise), jež operuje podél hranic Východního Pruska a v polském koridoru, druhá armáda (dosud nezaručeno), patnáctá armáda (11. a 54. pěší a 4. jízdní divise), jež se pohybuje severovýchodně od Varšavy, třetí armáda (21. a 56. pěší divise) východně od Varšavy, šestnáctá armáda (2., 8. a 17. pěší divise) jihovýchodně od Varšavy.

Do jihozápadní skupiny (Tuchačevský) vchází armáda polská — Budeniho (4 jízdní a 1 pěší divise), operující mezi železnicemi Kovel-Lublin a Rovno-Lvov, dvanáctá armáda (41., 44., 45., 57., 58. a 60. pěší divise), ukrajinská rudá armáda, maďarská či internacionální divise a konečně čtrnáctá armáda (dosud nezaručena), jež operují od železnice Rovno-Lvov až k rumunské hranici. Zálohy rudé armády jsou pracovní armády znovu ozbrojené a nově vybudované formace.

Jak daleko postoupilo sovětové vojsko na západ a jak rozdělena jsou vojska polská a ruská, vysvitá z náčrtu.

Buk.

Výkonnost Francie ve světové válce.

Při jisté dobročinné akci ve prospěch krajin Němci zpustošených, promluvil maršálek Foch o výkonnosti Francie ve válce světové. Revue „La France militaire“ přináší z jeho řeči tyto zajímavé podrobnosti: Stav francouzské armády před vypuknutím války byl 817.000 mužů kromě vojska domorodého. Od 1. do 15. srpna 1914 byl stav francouzské armády zvýšen mobilisací na 2,287.000 mužů. Až do 1. října 1918 bylo do francouzské armády zařaděno celkem 7,842.000 mužů. Tohoto stavu docíleno bylo povoláním ročníků 1914—1919, všech starších ročníků až do roku 1887 a povoláním 1,370.000 mužů, kteří byli získáni buď dodatečnými odvody, buď povoláním osvobozených vojinů všech ročníků.

Francouzské kolonie ze severní Afriky dodaly 215.000 domorodých vojinů. Celkem postavila Francie do služeb armády 8,407.000 mužů, z toho 90.000 v roce 1914 mobilisovaných důstojníků. V roce 1914 bylo zhotoveno 3840 polních děl, v roce 1918 stoupla výkonnost na 5000; těžkých děl zhotoveno bylo v roce 1914 celkem 380, v roce 1918 však 5500. Před vypuknutím války tanků nebylo. V době příměří měla však Francie 2500 lehkých a 100 těžkých tanků. Při vypuknutí války byla povolena denní spotřeba střeliva 13.600 kusů; během války spotřeba střeliva tak stoupala, že denní výroba byla 356.000 granátů pro polní děla a 41.000 granátů pro děla 155 mm. Před válkou měla Francie 200 letadel a v roce 1918 bylo na frontě pohotově 3174 letadel.

Maršálek Foch určuje francouzské ztráty takto: 1,357.000 mrtvých a nezvěstných a 377.000 invalidů. Reč svou skončil slovy: „V dějinách bude vždy s obdivem vypravováno o tom, kterak naši vojíní po 52 měsících nepřetržitě bojovali bitvu, která pouze zdvojnásobením energie, nadšení a práce byla vítězně skončena!“

Bn.

Náklad na udržování francouzské armády.

„Temps“ ze dne 16. června podává zprávu o rozpočtu francouzského ministerstva války a o stavu francouzské armády v roce 1920. Uveřejňuje tyto zajímavé podrobnosti: Stav francouzské armády činí průměrně v roce 1920 32.133 důstojníků, 700.000 mužů a 185.595 koní. Z toho bude použito 27.000 mužů na Rýně, v Maroku a na Východě. V ministerstvu války jest zaměstnáno 614 důstojníků a 300 písařek na stroji.

K obsazení Německa povoleno jest 696,725.000 franků. Na Rýně nalézá se 3550 důstojníků, 85.000 mužů a 29.000 koní; v saarském území 400

důstojníků, 10.400 mužů a 2970 koní a v území plebiscitním 410 důstojníků, 10.000 mužů a 3780 koní. Pro Polsko jest povoleno 15.9 mil. franků. Stav francouzského vojska v Polsku má býti snižen na 635 důstojníků a 1179 poddůstojníků a mužstva. Pro Maroko vyžaduje francouzské ministerstvo války povolení 443.6 mil. franků. Dne 1. března 1920 byl stav francouzské armády v Maroku tento: 2555 důstojníků, 51.640 černého a 18.102 bílého mužstva, celkem 72.297 hlav. Pro armádu východní požaduje se povolení 334.9 mil. franků a pro vydržování cizineckých legií 135 mil. franků. Ks.

Vojenská smlouva Francie s Belgií.

Pařížský dopisovatel časopisu „La Meuse“ uveřejňuje podrobnosti vojenské smlouvy, kterou uzavřela Francie s Belgií na základě směrnic, jež ujednal šéf generálního štábu belgické branné moci generál Maglinsé s maršálkem Fochem.

Podle této zprávy má býti tato smlouva uzavřena na dobu 5 až 15 let a má sloužiti k ochraně francouzských a belgických hranic. Belgie ponechává si úplnou volnost v povolávání svých ročníků, v rozhodování o válečném materiálu a pevnostech.

Zavazuje se však, že bude vydržovati silnější stav armády než před válkou a že uvede do původního stavu pevnost Antverpy a jiná opevněná místa. Podrobnosti smlouvy budou odborníky z obou armád vypracovány. (Srv. též N. Rotter. Courant ze dne 17. června več.) Ks.

Plukovník KAREL RAUSCH:

Francouzský zeměpisný ústav vojenský a kartografie za války.

(Le service géographique de l'armée et la cartographie de guerre.)

O činnosti pařížského vojenského zeměpisného ústavu (Service géographique de l'armée) za války světové, přináší sborník pařížské zeměpisné společnosti „Géographie“ (čís. 7., XXII. ročník) velmi zajímavé pojednání, jež jest zvláště velmi poučné pro nás, kteří zřizujeme si vlastní vojenský zeměpisný ústav a máme nyní stanovit jeho úkoly v míru a ve válce.

Jako ve všech státech panoval i ve Francii před válkou názor, že příští válka mezi Francií a Německem bude krátká a že bude brzo skončena. Soudilo se také, že mapy francouzského generálního štábu 1:80.000 a 1:200.000 vyhoví úplně všem vojenským požadavkům.

Nejmenovaný autor (zajisté čelný člen francouzského vojenského zeměpisného ústavu) vysvětluje, že sice již roku 1817 zvláštní komise za tím účelem sestavená za předsednictví Laplace-ova žádala za zhotovení topografické mapy 1:50.000 na základě vyměrování v měřítku 1:10.000, ale že bylo rozhodnuto provést vyměrování v měřítku 1:40.000 a na základě toho vyměrování zhotoviti mapu 1:80.000. Mapa ta byla započata roku 1818 a dokončena roku 1865. Teprve roku 1891 ustanovena nová „Commission centrale des travaux géographiques“, která se znovu chopila myšlenky zhotoviti mapy 1:50.000 na základě měření 1:10.000 v rovině a 1:20.000 v horách.

Ale i tento projekt byl zmařen ohledy finančními. Místo požadovaného celkového nákladu 20 mil. fr. byl povolen roční náklad 75.000 fr.; z té příčiny mohlo být vydáno ročně pouze čtyři až pět listů mapových. Při takové rychlosti bylo by vyměřování a vydávání úplné mapy celé Francie trvalo asi 150 let. *)

Tím bylo zaviněno, že Francie vstoupila do války po stránce topografické a kartografické hůře připravena, než její nepřátelé, neboť Německo mělo plány topografické 1:25.000 a mapu speciální 1:100.000 celé říše, Rak. Uhersko mělo plány topografické 1:25.000 z třetího topografického vyměřování (bylo ukončeno r. 1895) pro celý stát, z nového čtvrtého přesného vyměřování pak plány pro celou frontu italskou. Kromě toho mělo pak mapy speciální 1:75.000 a mapy generální 1:200.000 celé říše.

Francie měla toliko starou mapu generálního štábu 1:80.000 (dokončena r. 1865), novější 1:200.000, ale z plánového materiálu měla pouze několik málo listů z pohraničního území, z okolí Paříže a z krajín pevností na hranici severní.

Válečné přípravy francouzského zeměpisného ústavu za míru omezovaly se pouze na přípravu dostatečných zásob válečných map 1:80.000 a 1:200.000. **)

V roce 1911 bylo na návrh ředitele zeměpisného ústavu nařízeno, že ke každému armádnímu velitelství za války mají být přiděleni dva důstojníci zeměpisného ústavu pro obor kartografie a pro rozdělování válečných map na různá tělesa a útvary armády.

Zároveň byly systemisovány pro válku zvláštní „geodetické brigády“, které sestávaly z geodetů a topografů zeměpisného ústavu; ale ty byly stanoveny pouze pro sbory, které byly určeny k obléhání pevností. Jich úkolem bylo zhotoviti plány a dáti geodetické podklady pro organizaci střelby a pozorování pro těžké dělostřelectvo.

Také skutečně pro pevnosti na severovýchodní hranici byly připraveny plány většího měřítka, „Plans directeurs“, 1:20.000, jakož i předpisy pro zhotovení plánu baterií (planchette de batterie = rak. „Batterieplane“). ***)

Záhy však, po prvé bitvě na Marne, když z války pohyblivé stala se válka posílení, bylo seznáno, že dosavadní opatření organizační pro službu topografickou jsou úplně nedostatečná a že třeba přiděliti každé armádě (nikoliv pouze pro sbory obléhající pevnosti) zvláštní topografické útvary, které byly by utvořeny z důstojníků zeměpisného ústavu a inženýrů hydrogeografického ústavu válečného námořnictva a to s počátku pouze pro těžké dělostřelectvo.

Ale ve válce posílení brzy poznalo i polní dělostřelectvo, že jest třeba při střelbě řídit se pravidly, platnými pro těžké dělostřelectvo, že nutno šetřiti drahým střelivem a že nelze více měřiti vzdálenost zdlouhavým zastřelováním, naopak, že třeba se snažiti již prvním výstřelem přijíti blízko cíle. Prostředky k tomu mohla dodati jen geodesie. Polní dělostřelectvo musilo si zvyknouti střeliti podle plánu. Ale i všechny ostatní zbraně poznaly brzy, jak důležité jsou pro ně dobré plány. Požadovala jich pěchota, technická vojska, letecký sbor a konečně generální štáb sám pro různé práce, jako pro návrhy na vybudování nebo zlepšení zákopů, ke studiu příprav nepřátelských, pro přípravy pro vlastní operace atd.

*) Podobně jako v býv. Rakousko-Uhersku, kde by bylo čtvrté (přesné) topografické měření trvalo 200 až 300 let.

**) U centrálních mocností nebylo tomu jinak.

***) V Rakousko-Uhersku byly zvláštní plány pro střelbu dělostřeleckou připraveny rovněž pouze pro pevnosti; zvláštní personál topografický nebo geodetický pro vyšší velitelství nebyl vůbec systemisován.

Nově zřízených „Groupes de canevas de tir d'armée (GCTA)“ čekala veliká práce, neboť plánů velikého měřítka — jak již výše bylo řečeno — po bitvě na Marň vůbec nebylo. Dělostřelectvo v Champagni obdrželo první plány teprve v srpnu roku 1915.

Za těchto okolností nemohlo se pomýšleti snad na nové vyměřování terénu jako v době míru. Ke zhotovení plánů musilo být použito všeho toho, co bylo již po ruce. Pro situaci bylo použito plánů katastrálních, které pocházely však již z let 1808—1830, nebyly dokonce ani všude ve správné evidenci a vykazovaly mnohé nesprávnosti. K opravě a k zlepšení plánů bylo použito vlastního geodetického a topografického měření a letecké fotografie.

Pro výšky a vrstevnice bylo použito starého původního měření z první polovice minulého století 1:40.000.

Takovým způsobem byly pro účely vojenské zhotoveny plány velkého měřítka „Plans directeurs“ 1:20.000, v nichž byly v situaci chyby 10 až 20 m; jejich nejslabší stránkou však bylo znázornění terénu (zvětšení plánů 1:40.000), neboť zvětšením nelze nikdy dosáti dobrých výsledků, protože současně zvětšují se rovněž i malé chyby.

Těchto plánů bylo použito jednak pro znázornění situace nepřátelské (plans directeurs ordinaires), jednak také pro znázornění situace a organisace francouzské (plans secrets).

Na začátku spokojilo se vrchní vedení války plány v měřítku 1:20.000. Brzy však bylo požadováno, aby do plánů těchto zakreslováno bylo více podrobností. Bývaly tedy zhotovovány i „plans directeurs“ 1:10.000 až 1:5.000.

Plánů 1:20.000 používalo bylo hlavně pro dělostřelectvo k označení cílů a pro měření, která ke střelbě jsou nutná, jako měření úhlu, vzdálenosti a výšky, jakož i pro zakreslení nepřátelské situace a organisace. Plánů 1:10.000 s více podrobnostmi používal hlavně generální štáb k zakreslení vlastní situace; plány 1:5.000 byly určeny hlavně pro pěchotu a obsahovaly situaci nepřátelských zákopů do nejmenších podrobností; to byl nejpodrobnější válečný elaborát kartografický.

Ale takový kartografický elaborát již v míru brzo zastaral, není-li ustavičně držen v evidenci a opravován. Jak teprve ve válce, kdy téměř každým dnem se změnila situace! Bylo tudíž třeba plány často obnovovati; mnohdy ovšem stačila pouze částečná oprava.

„Groupes de canevas de tir“ nemohly však všechny opravy na plánech celého armádního úseku prováděti. Proto byly k tomu účelu v prosinci roku 1915 zřízeny nové útvary měřičské u každého sborového velitelství, t. zv. „Section topographique de corps d'armée“. Hlavním úkolem jejich byly opravy plánů pomocí fotografických snímků leteckých.

Ale i tyto nové útvary u sborových velitelství (STCA) byly v brzkou stálou opravou plánů tak zaměstnány a zatíženy, že jejich personál nemohl se věnovati pracím v terénu (topografické zaměření zákopů, vrhačů min a pod.) a musily býti opět systemisovány nové měřičské útvary „Sections topographiques de division d'infanterie“ (STDI). Úkolem jich bylo hlavně měření v terénu v předních pozicích divise.

Úlohy válečného měření rostly tedy za války progresivně tou měrou, jakou armáda dovedla oceňovati důležitost služby topografické, a čím více rostly požadavky, kladené na službu topografickou a kartografickou. Vzrůst útvarů válečného měření ve válce lze posouditi nejlépe z těchto čísel:

V roce 1918 měla každá „Groupe de canevas de tir“ průměrně asi 8—10 důstojníků a 70 mužů (kresliců, počtářů, fotografů, litografů, tiskářů a pod.).

V srpnu roku 1918 bylo na francouzské frontě zaměstnáno:

GCTA	mělo	asi	100	důstojníků	a	700	mužů,
STCA	"	"	35	"	"	300	"
STDI	"	"	100	"	"	400	"

s důstojníky a muži GCTA celkem tedy asi 250 důstojníků a 1500 mužů, k nimž nejsou však počítány útvary topografické, které byly na frontě italské a na východním bojišti. Mimo to byly zeměpisným ústavem francouzským ještě postaveny tyto útvary:

- A) v poli: 1. les Sections de repérage par le son (SRS),
 2. les Sections de repérage par l'observation terrestre (SROT),
 3. les Centres d'instruction des officiers orienteurs d'Artillerie,
 4. le Centre de perfectionnement des SRS et des SROT.
- B) v úzadí: 1. le Service de fabrication des instruments optiques,
 2. le Service de fabrication du matériel topographique,
 3. le Service de plans reliefs,
 4. le bureau météorologique militaire.

Groupes de canevas de tir (GCTA) na francouzském bojišti zhotovily v měsíci listopadu roku 1918:

550 listů	„Plans directeurs“	1 : 20.000	} severovýchodních části Francie
350 listů	„Plans directeurs“	1 : 10.000	
400 listů	„Plans directeurs“	1 : 5.000	

O spotřebě plánového materiálu za války svědčí tato data:

Zeměpisný ústav pařížský vytiskl:

v roce 1914	300 listů
„ 1915	913.000 „
„ 1916	3,507.000 „
„ 1917	4,427.000 „
„ 1918	4,460.000 „

plánu 1 : 20.000.

Mimo tyto plány byla spotřeba map za války tato:

mapy speciální	1 : 80.000	více než 6 mil. listů,
mapy generální	1 : 200.000	více než 4 mil. listů.

Za německé ofensivy v březnu roku 1918 vytiskl pařížský ústav zeměpisný od 25. března do 8. dubna roku 1918 denně 50.000 plánů, což znamená (ve 4 barvách) denně 200.000 tisků. V méně kritické době od 16. dubna do 23. května roku 1918 bylo tištěno každodenně 18.000 listů „Plans directeurs“.

Podle zkušeností válečných přichází autor k těmto poznatkům:

- a) nezbytná nutnost mapy velkého měřítka 1 : 10.000 až 1 : 20.000 celého státu pro potřeby vojenské.
- b) věnovati zvláštní pozornost důležité úloze, kterou měla ve světové válce fotografie letecká pro zhotovování topografických map.
- c) jest třeba buditi ve veřejnosti zájem pro kartografii a podporovati užívání vojenských map ve veřejném životě.

Ke konci pak praví: „Není to jediné otázka národní pýchy, aby Francie zaujímala v oboru geodesie a kartografie místo prvé, ale vyžadují toho i vážné zájmy státní, aby pracím kartografickým bylo přisouzeno místo, jež právem

zasluhují. Jest třeba co nejdříve přikročit ke zhotovení mapy celé Francie ve velkém měřítku.“

Z tohoto pojednání jest zřejmo, že i Francie v ohledu kartografie nebyla k válce dosti připravena a že stálo ji to mnoho obětí, značného nákladu a ohromné práce i úsilí, než i v tomto ohledu nabyla převahy nad svými nepřáteli. Poskytnutím větších peněžních prostředků v míru mohly tyto oběti za války býti uspořeny.

A poučení pro nás? Naše plány velkého měřítká, (1:25.000), jakož i mapy měřítká menšího, jež snad nyní přece obdržíme z vídeňského zeměpisného ústavu, jsou 40 roků staré, tedy naprosto nevyhovující.

I u nás jeví se nezbytná nutnost opatření v dohledné době mapu velkého měřítká 1:20.000 (v některých částech republiky i 1:10.000) na základě nového měření, jakož i nové mapy měřítká menšího.

Tento úkol vyžaduje úsilovné práce několika desetiletí; délka této doby závisí na počtu vyskolených odborníků a na množství ročně státem poskytovaných peněz.

I u nás jest nutno, aby směrodatné kruhy věnovaly patřičnou pozornost vývinu naší vojenské topo- a kartografie, při čemž třeba zdurazniti, že značné náklady věnované za míru na opatření dobrých topografických plánů a map nenesou úroky teprve ve válce, ale že dobré topografické plány a mapy i za míru jsou požadavkem téměř celé veřejnosti!

Italská armáda.

(Zpráva ukončena dne 1. srpna 1920.)

Královským dekretem ze dne 20. dubna 1920 byla ustanovena nová organizace italské armády, která jest snad přechodným poválečným stupněm ke konečné mírové organizaci. Tato organizace bude stanovena branným zákonem, který projednává se již ve zvláštním výboru a má býti předložen sněmovně v podzimním zasedání.

Motivy k dubnové reorganizaci jsou jednak politické, neboť všude jeví se snaha po zkrácení služební doby, jednak hospodářské, aby totiž byly zmenšeny výdaje ve státní správě. Oběma požadavkům bylo učiněno zadost, aniž by valně byla zeslabena branná síla státu. Byla sice zkrácena služební doba, avšak služební povinnost rozšířena byla na nejvyšší míru. Před válkou zařaděno bylo 35% mužů do zbraně, napříště bude zařaděno 75%. Po úplné demobilisaci bude služební doba osmiměsíční; nováčkové budou zařadováni dvakrát do roka, takže první čtyři měsíce bude vždy ve zbraní dvojí kontingent.

Vzhledem na krátkou služební dobu bude již mládež mezi jedenáctým a dvacátým rokem povinně školená ve vojenském výcviku. Tímto ustanovením kloní se italská branná soustava k systému miličnímu.

Stav armády bude o třetinu menší nežli v době předválečné a bude čítati 175.000 mužů a 13.500 důstojníků. Velmi snížen byl stav jízdy.

Armáda sestává podle nového dekretu z 10 vojenských sborů (před válkou bylo jich 12) po 3 pěších divisích, tedy celkem z 30 divisí, z nichž 3 jsou horské smíšené divise. Pěchoty (a bersaglieri) jest 108 pluků, které jsou členěny podle charakteristické italské organizace v 54 samostatných brigád a 9 pluků

alpinů. Jízda má celkem 12 pluků a dělostřelectvo 27 pluků polního, 3 pluky horského, 15 pluků hrubého a formace těžkého a speciálního dělostřelectva. Za mobilisace bude počet divisí zdvojnásoben.

Smýšlení a kázeň vojska značně poklesly; zdá se, že vojsko jest prosyceno antimilitaristickou propagandou, kterou šíří vášnivě tisk opoziční.

J. H.

Branná moc Spojených Států.

(Zpráva ukončena byla 15. srpna 1920.)

Po delších poradách shodli se státníci američtí na tom, aby bylo zákonem stanoveno, že jádrem branné moci Spojených Států bude malé stálé vojsko a že mimo to zřídí se v každém jednotlivém státu milice, jako byla před válkou. Stálé vojsko bude se doplňovati z dobrovolníků jako dříve, kdežto pro armády miliční zavedena bude všeobecná branná povinnost.

Návrhy pro početní sílu stálého vojska se od sebe značně lišily. Baker, náčelník válečného úřadu, požadoval pro ně půl milionu vojinů, generál Pershing, vrchní velitel expediční armády americké, 300.000 mužů a šéf generálního štábu Spojených Států omezil se na 260.000 mužů. Branný výbor sněmovny a senátu konečně rozhodl, že stav stálého vojska má býti 280.000 mužů a předložil tento návrh sněmovně a senátu ke schválení. Před válkou byla síla stálého vojska stanovena na 150.000 mužů, ale nedosáhlo se jí nikdy.

Stálé vojsko má pět armádních sborů, které tvoří dvacet pěších a jednu jezdeckou divisi. Roztřídění divise, které navrhl generál March a které bylo již za války, zamýšlí správa vojenská podržeti. Podle toho bude míti divise svůj vlastní štáb, samostatný kulometný prapor, dvě pěší brigády po dvou pěších plucích a po jednom kulometném praporu, dále zákopnický (ženijní) a signální prapor, vozatajské velitelství pro muniční, zásobovací a zdravotnickou kolonu. Ke každé divisi má býti přidán ještě jezdecký pluk.

O zvětšení letectva není v předloze prozatím zmínky.

Stálá armáda byla před válkou rozdělena po menších skupinách na všechny státy americké. Toto rozdělení znesnadňovalo jak její včasné upotřebení, tak i její výcvik a hlavně její mobilisování. Proto přednesl generál March již v prosinci roku 1919 ve své výroční zprávě požadavek, který odůvodnil těmito slovy:

„Jest nutno, aby náš stát měl vždy pohotově vojsko ve spojení s opevněním pobřežním, aby se jakémukoliv nepříteli bezpečně znemožnilo obsaditi některý strategický bod na našem mořském pobřeží.“

Již s tohoto hlediska jest nutno umístiti americká vojska podél mořského pobřeží, aby toto bylo zabezpečeno, a armádu nutno učiniti záštitou hranice, průplavu panamského, Filipin a ostrovů havajských.

Pro vybudování miliční armády navrhuje se výcvik všech devatenáctiletých, z nichž bude ročně zbraně schopných asi 600.000 až 750.000 mužů. Miliční armáda měla před válkou vycvičeno celkem 80.000 až 100.000 mužů. Zdá se však, že nový požadavek bude lze splniti s odůvodněním, že za války byl ve zbrani každý ročník v síle asi 700.000 mužů.

Doba výcviku má trvati 3—6 měsíců; vycvičení muži zařadí se potom na dvě leta do zálohy a podle potřeby povolají se k vojenské povinnosti. Při vypuknutí války povolají se pak všichni zbraně schopní mužové podle zákona mobilisačního ve stáří od 18 až do 45 let.

Mjr J. M.

Výkony Spojených Států severoamerických za světové války od dubna r. 1917 až do listopadu r. 1918.

Podává IVAN HONL.

Úvod.

Ve svém prvním veřejném projevu po uzavření příměří, který byl uveřejněn v časopise „Berliner Tagblatt“ 5. listopadu 1918, označil Ludendorff za příčinu vojenského shroucení Německa poklesnutí vojenského ducha západní německé armády a příchod Američanů na evropské bojiště.

První okolnost byla dostatečně doložena ve francouzské úřední publikaci hlavního stanu, která byla uveřejněna v prvním čísle „Vojenských Rozhledů“^{*)}. Z dnešního krátkého pojednání má si čtenář dokreslit obraz, který si po přečtení oné francouzské zprávy utvořil.

Výkony Američanů za světové války, k nimž nemohlo ještě přihlížeti pojednání hlavního stanu francouzského, předváděny jsou nám totiž statistickým materiálem, který sebral komitét pro informování veřejnosti ve Washingtonu (Committee on public information United States of America)^{**)} a který my tuto podáváme nezkráceně. Jen způsob tiskové úpravy liší se poněkud od originálu. Spojili jsme totiž některé oddíly obsahem podobné v jeden celek, jednak k úspoře místa, jednak pro dosažení lepší přehlednosti.

Neváháme předložit čtenáři i údaje, které se týkají financí průmyslu a Spojených Států severoamerických atd. na doklad, že veškerá odvětví soukromého i veřejného života povoláváním branců ke službě vojenské újmy vůbec netrpěla.

Přípomáme, že všechny údaje a čísla zde uvedená vděčí svůj vznik buď zprávám příslušných úřadů nebo jsou vyňata z autoritativních projevů, učiněných správními úřady americké vlády.

Vojsko a jeho výzbroj.

Dne 6. dubna r. 1917, kdy vstoupily Spojené Státy do války, měli Američané jen slabými rysy nastíněný tehdejší svůj systém branné moci národní, která určena byla jak k ofenzivě, tak i k defenzivě. Měli ovšem miliony mužů zbraně schopných a rozsáhlé přírodní poklady, ale tito muži byli bez všelikého vojenského výcviku, a přírodní poklady, třeba v nesmírném množství, nebyly přece dosud se zřetelem na veliké požadavky národní vyzkoušeny.

Jak dovedly Spojené Státy tyto slabé základy rozšířit a na nich vystavět obrovskou budovu vojenskou, jak přírodním pramenům své země zjednali takový rozmach, že jim dovoloval krýti nejen vlastní spotřebu, ale i všechny potřeby spojenců, ano dokonce dovoloval jim i učiniti zadost požadavkům neutrálu, jak vybudovali mocné loďstvo a jak na bojiště přivedli armádu skoro dvoumilionovou — a to všechno za osmnácte měsíců — bude vyloženo níže sestavenou statistikou.

Ačkoliv uvedená čísla byla při sestavování této statistiky úplně přesná, přece doznalo vojenství ve Spojených Státech takového rozmachu, že při jednotlivých odvětvích vojenských celkový výsledek tato čísla značně převyšuje.

Dějiny této světové války nemohou se také ničím velkolepějším vykázati, než vytvořením americké armády a jejím přepravením do Evropy.

Při předvádění těchto ohromných výkonů Spojených Států užili jsme raději číslic nežli slov, poněvadž jsou výmluvnější.

^{*)} „Vojenské Rozhledy“, čís. 1., str. 24.

^{**)} Srovnej: Die Leistungen der Vereinigten Staaten April 1917 bis November 1918 herausgegeben vom Committee on public information United States of America. Verlag P. Müller-Frey, Bern 1919.

A. Přehled americké armády.

a) Její síla.

Druh zbraní	Měsíc a rok	Důstojníci a mužstvo	Vojenské nemocnice		Zdravotní personál		Důstojníci	Muži	Letadla	Motory rezervní	Letci vycvičení		Důstojníci	Muži	Počet nákladních automobilů	Tábory, kasárna opevnění a zbrojnice v Unii
			Počet nemocnic	Lůžka	Lékaři	Ošetřovatelé(-ky)					ve Spoj. Státech	v Evropě				
I. Počet vojska vůbec	1. Duben r. 1917	323.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2. Listopad r. 1918	3,021.152	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3. Dnem 1. listop. bylo již na frontě neb naloděno	2,008.931	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	4. Ve Spoj. Státech nebo v amerických koloniích bylo ve zbraní	1,615.843	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	5. Armáda, kterou měly Spoj. Státy podle úmluvy před měsícem červencem r. 1919 postavit	5,000.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	6. Počet vojska, které podle úmluvy měla Amerika po 1. červenci 1919 mít již ve Francii	4,000.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	7. Počet mužů zařazených podle bran. zák. do vojska	23,456.021	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Voj. zdravot.	Duben r. 1917	—	7	5.000	375	8.900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Listopad r. 1918	—	63	60.000	14.527	171.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Letectví	Duben r. 1917	—	—	—	—	—	15	1.120	200	—	—	—	—	—	—	—
	Listopad r. 1918	—	—	—	—	—	6.600	150.000	9.987	25.584	7.000	2.000	—	—	—	—
IV. Sbor ženijní	Duben r. 1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	256	2.100	—	—
	Listopad r. 1918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.800	200.000	—	—
V. Voj. nákladní automobily	Duben r. 1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
	Listopad r. 1918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40000	—
VI. Tábory a kasárna	Duben r. 1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	257
	Listopad r. 1918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	419

b) Výroba zbraní a střeliva.

Vzestup výroby zbraní a střeliva ve Spojených Státech vysvítá z číslic, které tuto uvádíme a které umožňují srovnání produkce v srpnu r. 1917 s produkcí v srpnu r. 1918.

Celková výroba jednotlivých zbraní (střeliva):	Počet kusů	Druh zbraní (střeliva)	Počet kusů vyrobených v srpnu	
			1917	1918
1. Pušek od dubna 1917 do listopadu 1918	2,691.681	1. Kompletní děla	—	161
2. Týdenní výroba při podepsání příměří	40 000	2. Střelivo pro děla (typy užívané ve Francii)	—	1,945.428
3. Střeliva pro pušky od dubna 1917 do listopadu 1918 t. j.	3,054,160.110	3. Střelivo pro děla velkého kalibru	—	1,163.215
průměrně denně	27,000.000	4. Šrapnely	—	982.213
4. Ručních granátů v měsíci listopadu 1918	2,000.000	5. Pušky	13.000	263.980
5. Granátů pro pušky (měsíční)	1,000.000	6. Strojní pušky	855	35.447
6. Výzbrojních součástek všeho druhu	60,000.000	7. Pistole a revolvery	6.908	71.000
		8. Zbraně ruční, střelivo	7,000.000	337,732.000
		9. Traskaviny	—	52,890.000
		10.	—	liber 484

c) Finance po dobu války a výdaje na vojsko.

Zaplacení nesmírných výdajů válečných vyžadovalo také mimořádného opatřování peněz. Toto stalo se vypsáním čtyř půjček svobody.

Statistika, kterou podáváme, ukáže nám s překvapením, s jakým vlasteneckým nadšením Američané následovali této národní výzvy a s jakými ohromujícími výdaji budovali svou armádu:

Půjčka svobody banky a jich kapitál	Datum vypsání	Stanovená výše výpůjčky v dolarech	Upsáno dolarů	Počet upisovatelů	Počet bank, spořitelenských atd.	Dolarů
1. I. půjčka svobody	2. V. 1917	2,000,000.000	3,035,226.850	4,500.000	—	—
II. " "	1. X. 1917	3,000,000.000	3,808,000.000	9,400.000	—	—
III. " "	6. VI. 1918	3,000,000.000	4,176,516.850	18,308.325	—	—
IV. " "	28. IX. 1918	6,000,000.000	6,989,047.000	21,000.000	—	—
Zakoup. úsporné poukázky válečné v celku činí	—	—	—	—	—	879,000.000
a přibližně po uplynutí stanovené lhůty vynesou	—	—	—	—	—	1,000,000.000
2. Národní a státní banky, spořitelny a trustové společnosti	—	—	—	—	28.000	—
Přihlášená hotovost jejich	—	—	—	—	—	40,525,000.000

Druh vydání	Rok	Dolary
Rozpočet na vojsko	1913—1917	989,413.588
Veškerá válečná vydání činila celkem	1918—1919	36,000,000.000
Částka, kterou úřad pro stát. poklad měl ještě po ruce na válečné výdaje, činila v list. a prosinci	1918	24,561,000.000
		1,845,739.000

B. Americké loďstvo.

V době, kdy Spojené Státy vstoupily do války, zaujímalo jejich loďstvo čtvrté místo mezi loďstvy světovými. Nyní (miněno v listopadu 1918) řadí se však na druhé místo, jak vidno z tohoto srovnání:

Rok a měsíc	Počet lodí	Lodní posádka
V dubnu r. 1917	304	83.323
V listopadu r. 1918	1.720	561.735

Válečné loďstvo americké bylo za války neustále činné. Jediný oddíl torpedoborců na př. doprovodil do Evropy za půl roku jednak 717 jednotlivých lodí, jednak vykonal 86 samostatných ochranných cest s oddily o 10—40 lodích, jichž bylo zapotřebí k zabezpečení dovozu vojska a střeliva do Evropy.

I na vybudování loďstva se pracovalo horoucně. Dne 6. dubna 1917, kdy Spojené Státy vstoupily do války, byly předloženy ku provádění plány ve všech oborech vojenských v nevidaném dosud rozsahu.

K provedení programu lodního bylo přikročeno nejdříve. Vybudování tak důležitého obchodního loďstva amerického jest ještě pozoruhodnějším výkonem než postavení a vyzbrojení armády pozemní.

Tak čítalo americké obchodní loďstvo v dubnu 385 lodí o nosnosti 1,225.784 tun. Od 6. dubna 1917 až do 11. listopadu 1918 bylo vystaveno 2.185 lodí o nosnosti 3,091.695 tun, z nichž jest 506 lodí pancéřem opatřených o nosnosti 2,056.814 tun, 403 lodí dřevěných pro plavby zámořské o nosnosti 753.156 tun a 2.076 lodí o nosnosti 281.725 tun pro plavbu pobřežní. K těmto lodím třeba ještě připočísti 891 lodí cizích států neb společností o nosnosti 2,915.510 tun, které byly najaty buď americkou společností Shipping Board nebo nákladem občanů amerických.

Departement pro námořnictvo ustanovil pak program pro vystavění loďstva o ponoru 16,315.004 tun.

Všimněme si ještě jednotlivostí, z nichž vidno, co vykonaly americké loděnice za války.

Za jediný měsíc červenec v r. 1918 bylo spuštěno na moře loďstvo v celkové nosnosti 631.944 tun. V jednom dni, totiž dne 4. července 1918, bylo ve Spojených Státech spuštěno na moře 94 lodí a dopravních parníků o nosnosti 467.086 tun, z nichž 42 bylo lodí pancéřových a 52 dřevěných.

Stavba parniku pro dopravu uhlí „Tuchahoe“ (nosnost 5.500 tun) trvala celkem 27 dní. Jediná americká loděnice odevzdala za necelý rok plavbě 21 úplných hotových lodí.

Za jediný pracovní den o 8 hodinách bylo v jisté loděnici snýtováno sedm lodních koster, při čemž bylo spotřebováno 27.816 ocelových nýtů, t. j. 3.477 nýtů za hodinu.

Stavba železného parniku nákladního o nosnosti 11.800 tun byla do nejmenších podrobností skončena ve 105 dnech.

Přehled výkonů amerických loděnic.

Den a rok	Počet zaměstnaného dělnictva	Loděnice	P o č e t l o d í						Poznámka
			pancéřových	dřevěných	železobetonových	smíšených	lodě ve stavbě jsoucí	Úhrnem	
V dubnu 1917	40 000	státní	37	24	—	—	—	61	
V listop. 1918	386.000		77	117	7	2	—	203	
V dubnu 1917	40.000	soukromé	162	73	—	—	—	235	
V listop. 1918	386.000		472	431*)	—	—	117	1.020	*) Zde zahrnuty jsou lodě, které stavi se ze železobetonu a pak lodě smíšené

C. Produkty.

Požadavky na potravinách, které vznikly poměry válečnými, mohly býti kryty jen vydatnou americkou sklizní, která musila učiniti zážitek nejen potřebám amerického národa a armády, ale i požadavkům spojenců a neutrálnů. Nárokům těmto úplně vyhověl americký farmář, který přičinil se o sklizeň nepředstížených rozměrů, využiv k tomu ve veliké míře ladem ležících nebo jinak nevyužitých pozemků. Takto získaných parcel, které shrnuty byly společným názvem „válečné zahrady“, bylo celkem 5,283.000. Cena plodin na nich sklizených páchala se na 525 milionů dolarů.

a) Sklizeň ve Spojených Státech v r. 1918.

Obilí, ovoce a různé jiné plodiny	Balíky	Libry	Tuny	Buše (1 bušl = 36·3 l)
Obilí	—	—	—	2,717,775.000
Pšenice	—	—	—	918,920.000
Žito	—	—	—	76,000.000
Ječmen	—	—	—	232,000.000
Oves	—	—	—	1,535,297.000
Rýže	—	—	—	41,600.000
Pohanka	—	—	—	26,000.000
Fazole	—	—	—	19,791.000
Zemáky	—	—	—	391,000.000
Jablka	—	—	—	24 400.000
Průměrný měsíční vývoz pšenice	—	—	—	11,000.000
Sklizeň bavlny v r. 1918	13,000.000	—	—	—
Zásoby bavlny celkem v r. 1918	16,563.000	—	—	—
Sklizeň sena v r. 1918	—	—	99,300.000	—
Sklizeň tabáku v r. 1918	—	1,228,000.000	—	—

b) Těžba nerostů.

Druh nerostů	Těžba v r.	V tunách
Plynového uhlí bylo vytěženo do listopadu	1918	550,730.000
Maximum týdenní těžby	1918	774 842
Předpokládaná těžba pro rok	1919	600,000.000
Železa bylo vytěženo za rok	1918	42,000.000

c) Výroba ocele.

Druh ocelových předmětů	V roce	V tunách
Celková výroba ocele	1918	33,000.000
" " ocelových plátů	1918	6,000.000
" " kolejnic	1918	3,700.000
" " ocelových strel	1918	5,500.000

D. Vzdělání zámořské dopravy.

Druh dopraveného obilí, masa atd.	Průměrná doprava ve 3 posledních letech před válkou v tunách	Od 1. července 1917 do 1. července 1918 dopraveno v tunách
Maso a tuky (hovězí, vepřové, mléko, drůbež a rostl. oleje)	645.000	1,550.000
Pšenice a chleboviny vůbec	3,320.000	6,800.000
Cukr ze Spojených Států a Zadní Indie	618.000	1,520.000
Picniny (po většině oves pro armádní potřeby)	950.000	1,950.000
Celkem	5,533.000	11,820.000

E. Varia

1. Dohodové mocnosti dluhovaly dne 4. listopadu 1918 Spojeným Státům 7.732,976.000 dolarů.

2. Výše pojistek službu konajících vojnů a jich příslušníků u americké vlády byla koncem října 1918 asi 30 bilionů dolarů.

3. Výroba cukru dosáhla v r. 1918 6,000.359 tun, t. j. přírůstek oproti r. 1917 asi 370.000 tun.

4. Americké vojsko ve Francii napíalo 75.000 mil telefonního a telegrafního drátu.

5. Více než 1000 amerických lokomotiv obstarávalo ve Francii dopravu vojska a materiálu na frontu.

6. Počátkem září 1918 bylo ve Spojených Státech denně vyrobeno více než 1000 mořských min.

7. Jedna americká továrna automobilů ve Francii zhotovila denně 62 úplných těžkých nákladních automobilů a měsíčně 1200 vozů a 500 motocyklů.

8. Autosbor americké armády měl asi tolik důstojníků a mužstva, kolik jich bojovalo na obou stranách v bitvě u Waterloo.

Vojenské výsledky konference ve Spa.

Ve Spa bylo po prvé od uzavření příměří a podepsání míru jednáno přímo s Němci. Důležitost této konference, která byla zahájena dne 5. července, byla mimořádná. Na jedné straně Dohoda, jmenovitě Francie, která od Německa žádá odzbrojení a demobilisaci, očekává náhradu, odškodnění a uhlí, jehož dodávky jsou předepsány versaillskou mírovou smlouvou. Na druhé straně Německo, které převzaté závazky doposud nesplnilo. Vymlouvalo se, že armádu nemůže vzhledem k nejisté vnitřní situaci rozpustiti, a že celková hospodářská situace nedovoluje plnění určitých klausulí mírové smlouvy, které Německo by musily dohnati k hospodářskému úpadku. Při projednávání prvního požadavku Dohody, totiž odzbrojení a demobilisace, prohlásil Lloyd George Němcům imperativně: „Chcete-li si hráti s otázkou odzbrojení, znamená to, že s vámi nemůžeme o ničem jednat a odejdeme!“ Německý ministr říšské obrany Gessler a generál Seckt předložili konferenci přesné prý údaje o počtu válečného materiálu:

Před příměřím Německo mělo 6 milionů pušek. Dnešní stav jest tento:

Při všeobecném ústupu ztraceno	1,500.000	pušek
Vydáno spojencům	1,690.000	„
Bezpečnostní stráž (Sicherheitswehr)	117.000	„
Občanská stráž (Einwohnerwehr)	600.000	„
Říšská obrana	260.000	„

Asi dva miliony pušek se ztratilo a nachází se pravděpodobně v rukou obyvatelstva.

Počet kulometů není přesně znám.

Spojencům předáno	25.000	kulometů
Kontrolním komisím předáno	48.000	„
Občanská stráž (Einwohnerwehr)	5.000	„
Bezpečnostní stráž (Sicherheitswehr)	5.000	„

Jistý počet zůstal v rukou obyvatelstva.

Vrhačů min bylo při příměří 17.000; nyní existuje jich pouze 13.590.

Děl bylo při příměří 20.183.

Ztraceno při ústupu 1.000 děl

Vydáno spojencům	5.865 děl
Vydáno kontrolním komisím	11.000 „
Ríšská obrana	774 „
Bezpečnostní stráž	210 „
Pevnosti	988 „
Ztraceno	346 „

Po sdělení dat vyslovil generál Seckt přesvědčení, že do 10. října 1921 podaří se mu provésti odzbrojení a demobilisaci.

Po poradách mezi spojenci byla dne 9. července předložena Němcům nota, kterou Němci s protestem podepsali.

Podepsaný protokol má tento text:

„Toto rozhodnutí vyžaduje, aby Německo:

a) Přikročilo okamžitě k odzbrojení Einwohnerwehren (občanské stráž) a Sicherheitspolizei (bezpečnostní stráž).

b) Uveřejnilo proklamaci, žádající okamžité vydání všech zbraní, jež jsou v rukou civilního obyvatelstva, a obsahující citelné tresty pro přestupky. V případě, že moc, již požívá vláda na základě zákona, nebyla by k tomuto dostatečná, budou učiněna bez odkladu legislativní opatření, která posílí v tomto ohledu atributy výkonné moci.

c) Přikročilo okamžitě ku plnění celé řady nutných opatření pro zrušení povinné vojenské služby a pro organizaci armády na základě dlouhodobého dobrovolnického systému, jak je předepsáno versailskou smlouvou.

d) Vydalo spojencům a pomohlo jim zničit všechny zbraně a vojenský materiál, který přebývá nad množství dovolené mírovou smlouvou.

e) Zajistilo aplikaci námořních a vzduchoplaveckých klausulí smlouvy, jež nebyly doposud splněny.

Spojenci jsou ochotni:

1. Prodloužit až do 1. října lhůtu stanovenou pro snížení počtu německé armády; v tento den armáda musí být snížena na počet 150.000 a obsahovati nejvýše 10 brigád říšské obrany. Spojenci povolují rovněž další lhůtu, končící 1. ledna 1921, kdy musí být provedeno snížení na 100.000 mužů a armáda musí být složena a organizována přesně podle mírové smlouvy.

2. Oprávnit německou vládu do 1. října k podřízení vojsk v neutrálním pásmu, které se zúčastní sbírání zbraní. Počet vojska bude sdělen mezispojeneckou vojenskou kontrolní komisí.

3. Použití všech nutných prostředků k zamezení podloudné dopravy zbraní z okupovaných území do jiných částí Německa.

Jestliže v kterékoli době před 1. lednem 1921 spojenecká kontrolní komise v Německu zjistí, že ustanovení tohoto arrangementu nejsou loyálně plněna — na př. jestliže 1. září nebylo použito vládních a zákonodárných opatření a nebyly-li v největší míře publikovány, jestliže vydávání a ničení materiálu nejde normálním chodem, nebo jestliže 1. října nebude německá armáda snížena na 150.000 mužů, rozdělených v 10 brigád říšské obrany — spojenci přikročí k obsazení nové části německého území, nechť již v Ruhr nebo jinde a vyklidí jej až toho dne, kdy podmínky tohoto arrangementu budou integrálně splněny.“

* * *

Důsledek konference ve Spa je patrný v posledním zasedání říšského sněmu; dříve než se říšský sněm odebral na prázdniny, projednal po rozsáhlé debatě dva zákony: malý branný zákon a zákon o vládních opa-

třeních k odzbrojení obyvatelstva. Tak zv. malým branným zákonem zrušuje se v říši všeobecná branná povinnost a ustanovuje se, že říšská obrana smí se skládati toliko z dobrovolníků.

Veliký zájem poutal k sobě i zákon o vládních opatřeních k odzbrojení obyvatelstva. Podle výroku generála Seckta ve Spaa ztratilo se na 1,895.062 pušek, 8,452 strojních pušek a 4.000 vrhačů min. To jest zjev velice povážlivý, neboť v Německu stojí proti sobě dva tábory: pravý a levý. Každý z nich vidí svou záchranu v plném ozbrojení. Vláda předložila proto sněmu zvláštní zákon k odevzdání zbraní. Všechny vojenské zbraně a munice musí býti v předepsané lhůtě odevzdány. Zhotovování vojenských zbraní a obchod s nimi se zakazuje. Neuposlechnutí zákona bude přísně trestáno. Odzbrojovací akci bude řídit zvláštní komisař s mocí téměř diktátorskou. Ku provádění zákona bude mu povolen úvěr 300 mil. marek.

I tento zákon byl, ač byly proti tomu konány četné pouliční demonstrace, bez přílišných obtíží schválen. L.

Nadporučík FRANT. FORMÁNEK:

K diskusi o návrhu cvičebního řádu pro československou pěchotu od majora F. Wretzla.

Chci se v hrubých rysech zmíniti o dojmu, který u mne zanechal návrh cvičebního řádu pro československou pěchotu od majora F. Wretzla. Vycházím se stanoviska úplně praktického a podotýkám předem, že nechci názory majora Wretzla podrobiti kritickému rozboru; chci jej místy doplniti a poukázati na praktičnost nebo nepraktičnost některých návrhů. Netajím se též tím, že s hlediska výchovného s jeho názory nesouhlasím.

Především chci se zmíniti o doporučování starých rakouských pohybů s puškou. Nemám pochybnosti o účelnosti některých těchto pohybů; pohlédneme-li však na oddíly, které nový výcvik ještě neovládají, a přirovnáme-li jejich zájem k zájmu, který projevují vojíní cvičící podle nového způsobu, tu shledáme, že u prvních jest zájem daleko menší, nežli u druhých.

Tvrdím, že nový způsob výchovy zaručuje u vojínů daleko větší zájem a chuť ku práci; má však i značný vliv na služební i mimoslužební vystoupení vojína, které jest již po krátké době výcviku patrné.

Tento zjev, který možno v nynější době nazvati skutečně potěšitelným, dlužno snad přičísti bohaté a vhodným způsobem rozvržené látce, snad také nepříjemné vzpomínky na staré rakouské „drilování“ nemohou z citlivého ducha vojína vymizeti.

Seznávám se zkušenosti, že předepsané cviky s puškou konají vojíní daleko raději, než ony, které jsme od převratu až do vydání nových cvičebních řádů zpravidla cvičili podle otrocky přeložených bývalých rakouských povelů a řádů.

Jsem toho názoru, že s nynějším materiálem možno výcvik jednotlivce nacvičiti během 3—4 neděl, u nováčků pak během 5—6 neděl, aniž by bylo nutno používatí „drillů“ v pravém slova smyslu.

Své poznámky k I. části návrhu, zabývající se ustanoveními, které se týkají hlavně cviků s puškou, pokládám za důležité vzhledem k tomu, že při posuzování kvality toho či onoho oddílu a při jeho vystoupení hraji určitou roli.

Souhlasím úplně s názorem p. maj. Wretzla, tvrdí-li, že pohyb puškou: „Na rámě zbraň!“ jest příliš dlouhý. K poznamce, že časté měnění polohy pušky uvolňuje kázeň, podotýkám, že toto může se dít pouze u velitele, který svému oddílu nevěnuje dosti pozornosti. Nové předpisy nařizují, že při krátkém a častém pochodování není nutno dávatí pušku do polohy „Na rámě zbraň!“, nýbrž že tato může býti nesena u nohy, čemuž musí však předcházeti povel: „Puška u nohy! Pochodem v echod!“ Tímto způsobem předejde se ničení kázně v oddílu, právě tak jako i případným nedorozuměním.

Vzdání pocty jest rovněž nevyhovující. Jest ztrnulé a těžkopádné, a má vliv na nesprávné držení těla vojína jak na místě tak i za pochodu. Podle stávajících předpisů jest sice vzdání pocty spojeno s obratem hlavy, nutno však používatí dvou povelů. Navrhoval bych tedy povel spojený s obratem hlavy: „V pravo (v levo) k počtě zbraň!“

Nepůsobiloby snad lépe vzdání pocty jak jednotlivců tak i oddílů s nasazeným bodákem v poloze střehové tím způsobem, že by pravá ruka objímala pušku za šiji, jsouc přitažena ku pravé kyčli, levá ruka držela by pak pušku pod hledím s ústima hlavně doleva a vrchem pažby od těla odvráceným? Myslím, že toto držení pušky, obzvláště u semknutých

oddílů při defilování, bylo by daleko vznešenější a působilo by lepším dojmem, než nynější vzdání pouty, které připomíná na doby Marie Terezie a Františka I.

Nácvik s puškou u nohy i na rameni děl by se za pomoci nynějšího pohybu puškou k poutě s tím rozdilem, že by se pušky uchopily za šíji, a z této polohy přešlo by se do polohy střehové za použití stejného povelu jako při nynějším cviku vzdání pouty: „Vpravo (vlevo) k poutě zbraň!“, načež dalším cvikem docílilo by se souvislého provedení celého pohybu. Celý pohyb složen by byl z polohy u nohy ze dvou částí a z polohy na rameni ze tří částí.

P. maj. Wretzlem doporučené namontování bodáku na pušku mělo by určité výhody, ale větší nevýhody. Překáželo by stavění pušek v kozly, v polní službě a při hromadném ubytování nebylo by neustále vztyčené bodlo rovněž příjemné vzhledem na značné prodloužení již dosti dlouhé pušky. Konečně nepřispělo by naprosto k neviditelnosti oddílů, naopak předčasně by prozradilo pochodující či postupující části. Též i čištění pušek bylo by tímto způsobem ztěženo právě tak, jako by se nedalo zabránit zrezavění sebe lépe hnědých bodel, které vyžadovaným čištěním by nabýly opětně částečného lesku.

Způsob nabíjení pušky p. maj. Wretzlem naznačený pokládám za výhodný a účelný. Otevírání pojistky při povelu „K palbě!“ podle stávajících předpisů děje se tím, že tato zůstává při povelu „Na ruku zbraň!“ zavřena, při pohybech „Stoje k palbě!“ (kleče nebo leže) se otevírá a sice teprve při udání cíle.

Výcvik granátніка nyní prováděný pokládám jak po stránce teoretické, tak i po praktické za účelný. Velikou důležitost nutno přikládati též i novému šermu bodákem a nejnutnějšímu výcviku kulometčíka.

Se stanoviska povšechného pokládám však nový předepsaný způsob výcviku, který se v principu řídí týmiž zásadami jako onen p. maj. Wretzlem navrhovaný, za dokonalý, osvědčený a bez značných nesnází proveditelný. Jest se zájmem vojny sledován a plně odpovídá požadavkům moderního vojenského zřízení.

V zájmu uceleného výcviku bylo by však žádoucí, aby urychleným vydáním přesných předpisů docíleno bylo ještě toho, aby mužstvo ročníků, které má býti demobilisováno, bylo ještě před svým odchodem s tímto výcvikem obeznámeno. Tím předešlo by se chaosu, který by mohl vzniknouti při případné jejich mobilisaci různým výcvikem nováčků a starých ročníků.

Z kulturní práce československého vojska na Rusi.

Za pobytu našich ruských legií v Karpatech, Haliči, na Stochodu, u Rigy, v Ukrajině, na Uralu, v Sibiři i na dalším východě přidružili se k jednotlivým oddílům hoši ve věku od 7 do 18 let, kteří od roku 1914 až do roku 1919 prodělávali s československým revolučním vojskem všechno dobré i zlé. Někteří prokázali našim plukům platné výzvědné služby a byli vyznamenáni řádem sv. Jiří. Hoši žili potom u jednotlivých oddílů ve vagonech mezi vojáky. Když si československé divise na Sibiři oddychly, nařídil v červnu 1919 generál Syrový, aby všechny pluky vyslaly své nezletilce do Irkutsku, kde pro ně zřízena škola, která měla zlepšiti jejich mravy, naučiti je čísti a psáti a připravit je k občanskému životu.*) Nařazilo se na mnoho obtíží: nebylo na čem psáti, nebylo učebných pomůcek, ani papíru. Teprve když plukovní truhlárna pořídila školní tabule, když nalezen byl u jednoho ruského Čecha v Irkutsku Frumarův „Slabikář“ a když sebrány ruské čítanky, zeměpisy, přírodopisy, ruské obrazy přírodopisné, zeměpisné, sbírka nerostů z Uralu, globus, mapy atd., počalo se vyučovati. Plukovní malíři zhotovili obrazy našich velikých mužů pro vyzdobení tříd a prvním srpnem 1919 počalo se pravidelně vyučovati ve všech třídách se 106 žáky. Nezletilci sjeli se od rot 17 různých pluků, rozestavených na prostore šest tisíc verst od Omska až do Vladivostoku. Bylo mezi nimi 55 Rusů, 5 Poláků, 2 Lotyšů, 1 Řek, 1 Mordvin, 1 Gruzín, 1 Černoheřec, 1 Srb a 3 Češi. Vyučovalo se česky a dorozumivacím jazykem byla ruština. Od 3. do 30. října učilo se cestou z Irkutsku do Vladivostoku ve vagonech. Ve Vladivostoku umístěna pak škola na Ruském ostrově v Tichém oceánu a zůstala tu do 23. prosince. Na Štědrý den 1919 nastoupila cestu do Čech a dojela 15. února do Prahy. Ministerstvo školství a národní osvěty spolu s ministerstvem sociální péče umístilo nyní tyto dobrovolce zatím v letní osadě pražských dětí v Něm. Brodě, aby mohli pak přejíti na školy české. Ostatní umísťuje Československý dorostový sbor v živnostech, školách odborných, zemědělství a pod. Činnost tato svědčiti bude časům budoucím o kulturní výši našich vojsk na Sibiři. Z.

České válečné umění.

„Památník odboje“ uspořádal v letohrádku „Belvedere“ na Hradčanech výstavu prací malířů Beneše, Nejedlého, Harny, Šimy, Konička a Zeyera, kteří byli posláni do Francie a Italie, aby zachytili na věčnou paměť stopy hrdinných bojů našich legií.

*) Srv. článek J. o. s. Tům y. v „Naši Době“ roč. XXVII., čís. 7., str. 555—556.

Museum a obrazárna československých legií.

Dne 19. června zahájena byla presidentem československé republiky T. G. Masarykem výstava „Památníku odboje“ v zámku Troja u Prahy. Výstava tato obsahuje obrazy umělců-legionářů z Ruska, Francie, Italie a Srbska, sbírku dokumentů, fotografií, válečných kořistí a jiné cenné památky.

V tomto muzeu chce „Památník odboje“ soustřediti všechny materiál našich legií, aby umožnil jednak vědecké, jednak literární a umělecké zpracování historie našich vojsk zahraničních a našeho osvobozenického hnutí vůbec.

LITERÁRNÍ PŘEHLED.

Literatura česká.

(Pokračování.)

Generál Jaroslav Červinka: „Cestou našeho odboje“. (Příspěvek k historii vývoje formací československého vojska na Rusi 1914—18). Vydala „Československá expedice“ Frant. Žďarského v Nuslicích 1920. Cena K 24—. Stran 195.

V českém memoárovém písemnictví jest kniha generála Jar. Červinky významná. Není pouhou historií světových událostí. Jest to autobiografie jednoho z nejvýznamnějších účastníků našeho národního odboje. Autor jest český emigrant. Roku 1866 při vypuknutí prusko-rakouské války šel do války proti Prusům a jako prostý voják bojoval u Náchoda i Sadowé. Za rusko-turecké války, kdy celý český národ s nadšením provázel ruské vojsko do osvobodovacího boje za Srby a Bulhary, přijat byl Jaroslav Červinka roku 1878 do armády ruské. Ve službě vojenské v Rusku postoupil na generála a před vypuknutím války byl již ve výslužbě. Když Německo vypovědělo dne 1. srpna 1914 válku Rusku, spěchal pensionovaný generál do Petrohradu, aby byl reaktivován; pro případ války s Rakouskem byl už od roku 1878 zaznamenán pro službu v polním štábu. Byl skutečně ihned přijat, ačkoliv mu bylo již 66 let. Rozhodnutím velitele jihozápadní fronty generála Ivanova a jeho náčelníka generála Alexejeva, byl generál Červinka poslán ke štábu vojenského obvodu kijevskeho jako generál pro zvláštní poručení, t. j. pro české záležitosti. Bylo to v době první československé audience u cara Mikuláše (4. září 1914) v Carském Sele. V Kijevě se gen. Červinka značně zklamal v ilusích o rychlé a velké své práci pro organizaci československých vojsk osvobodovacích.

Činnost generála Červinky ztěžovaly jednak německé vlivy ve vysoké ruské generalitě, jednak rozháranost a nesvornost v řadách našich krajanů na Kijevsku. Dne 28. září 1914 posvěcen byl před katedrálou sv. Žofie v Kijevě první československý

prapor „České Družiny“, která byla určena k rozvinutí agitace na československém území, jakmile by tam ruská armáda vkročila. Zatím rozvinula „Česká Družina“ svou výzvednou a propagační činnost na rakousko-uherské frontě.

Po státním březnovém převratu roku 1917 vydáno bylo dne 24. března 1917 vládní rozhodnutí, kterým byl schválen řád pro československé vojenské formace, a gen. Červinka jmenován byl předsedou komise, která měla prováděti odvody v zajateckých táborech a postarat se o ubikace, výstroj a výzbroj, výživu a výcvik vojska.

V pravou chvíli přijel na Rus prof. T. G. Masaryk.

Autorita prof. T. G. Masaryka odklidila všechny vnitřní spory. Československé vojsko získalo si přízeň občanských a vojenských ruských činitelů. Stačí připomenouti jen Zborov ze dne 2. července 1917. Vrchní velitelství ruské schválilo po Zborovu s plnou důvěrou organizaci československého armádního sboru, předloženou prof. T. G. Masarykem; velitelem jmenován ruský generál Šokorov, jemu podřízení byli generálové Kolomenskij a Podgajckij.

V listopadu 1917 jmenován autor inspektorem záložních československých vojsk. Sborové formace československé organizovány v Žitomiru a Borispolu. Prof. Masaryk vydal heslo: Úplná neutralita v ruských záležitostech a za každou cenu dostihnouti Francie. Československé legie se podle toho též řídily. Československý armádní sbor měl tehdy osm pluků: 1. Mistra Jana Husi, 2. Jiřího z Poděbrad, 3. Jana Žižky, 4. Prokopa Velkého, 5. Masarykův, 6. Hanácký, 7. Tatranský a 8. Slezský, celkem 50.000 mužů.

V únoru 1918 hnula se československá vojska na levý břeh Dněpru a dále na východ, když se blížily Kijevu velké německé armády. Na tomto pochodu u Bachmače, kde Němci, posílení maďarskými zajatci, v síle divise

chtěli zaskočiti československé vojsko, došlo dne 10. března 1918 k památné čtyřdenní bitvě. Byl to jeden z nejslavnějších činů československých vojsk vůbec. Tež vůdce sovětových vojsk Antonov vzdal statečnosti československých vojsk zvláštní uznání.

Československé legie důsledně zachovávaly úplnou nestrannost vůči vnitřním poměrům, stejně za režimu carského jako po březnovém převratu, za nastolení vlády knížete Lvova a diktatury Kerenského i později po nastoupení Leninových sovětů a kapitulace v Brestu Litevském. Československé vojsko nastoupilo cestu na Penzu a Celjabinsk, důvěrující v klidný postup cesty do Francie.

Generál Cervinka, jehož záložní formace byly jednotně připojeny k vojsku, byl uvolněn ze svých povinností. Dostává se mu pochvalného uznání armádním rozkazem všemu československému vojsku, který podepsal nejvyšší velitel generál Šokorov a jeho šéf štábu generál Diterichs; také Odbočka čs. národní rady vzdává mu za vykonanou práci díky. Uchyluje se do Tambova, aby tam vyčkal dalších rozkazů. Zatím však dochází ke konfliktu československých vojsk s vládou sovětů a nastává slavná a památná anabase československých vojsk přes dalekou Sibiř. Knihu svoji končí generál Cervinka doslovem s výhledy národními.

Frant. Langer: „Železný vlk“. (Příběhy z naší anabase). Král. Vinohrady 1920. N á k l. G. V o l e s k ý. Stran 184. Cena K 16:50.

Kniha Langerova kreslí obrazy ze života našich dobrovolců na Rusi a v Sibiři. Vlastní osoba autora jest tu však tak zapřena, že v celé knize nepadne slůvko „já“. Vrcholem válečného hrdiny jest Langerovi bezejmenný, neosobný hrdina, jenž splývá s ostatními a tvoří s nimi velký a světlý pojem, nikoliv individuum.

Nikdo by neuhodl, že příběh bitvy na Urále, kde ruská děvčata odvázejí české ranění, znamená pro autora okamžik, kdy nalezl svou ženu. Autor vypravuje však o jiných: o muzikantu Novotném, který tam padl. Vypravuje o životě v ruských zajateckých táborech v Turkestanu a o bitvě zborovské. Zborovská bitva rýsuje se ve vypravování prostého vojíčka, který tam byl. Následuje ústup z Ukrajiny a Langer vypravuje o Žitomířské silnici, kudy se tak pěkaře šlo, kdyby nebylo německých obrněných automobilů. V Celjabinsku vypukne boj s rudými — a autor vypravuje o muzikantu Novotném, jenž padl uprostřed odříznutého ešelonu u Miass. Následuje dobývání Sibíře — a Langer rozhovory se o prvním „železném vlku“, obrněném vlaku a jeho bojích.

Hájení Kazaně uzavírá knihu, jež v několika epizodách kreslí první část sibiřské anabase od Ukrajiny po Urál. Autor vypravuje jen to, co sám zažil, s vyloučením vlastního já.

Krásné je, že Langer tak upřímně miluje kamarády, s nimiž prožíval své zajetí a krušné i radostné chvíle v legiích. Jeho kniha hemží

se jmény, jako by byla psána, aby byla pomníkem všech nepatrných a podružných, kteří podstupovali obtížné svízele a se statečnou myslí vydávali se na smrt v naději, že konají dobré, spasné dílo ve službách vlasti a lidstva.

Langerova kniha jest klasická. Jest to nejdokonalejší dosud vypravování sibiřské anabase. Vypravování prováté silným duchem skutečného života, které živelně vystihuje duši a motivy ohromného tažení československých vojsk na Rusi.

Knihu Langerovu můžeme svým čtenářům jen vřele doporučiti.

Josef Logaj: Československé legie v Itálii (1915—1918). „Československé expedice“ sv. 4.; řídí a vydává Fr. Žďárský v Nuslicích. V Praze 1920. N á k l. Č e s k o s l o v e n s k é expedice. Stran 111. Cena K 12.—

Kniha tato podává stručnou a dokumentární formou přehled naší zahraniční revoluce v Itálii. Seznamuje nás s osudem československých legií na poloostrově Apenninském, s jejich počátkem a vývojem. Autor prožil celé dobrovolnické hnutí v Itálii a kus činnosti propagační v Římě. Jest jedním z povolaných, kteří by se měli uchopiti práce a napsati úplnou historii československých legií v Itálii. Kniha jest psána vřele a jest rozdělena na následující kapitoly:

Propagační a politická činnost československá v Itálii během let 1915—1918. Dobrovolnické hnutí. Tábory důstojnické. Dokumenty.

Těšíme se, že autor bude pracovati i dále na historii našeho odboje v Itálii a že nám podá i historii československých vojsk v Itálii s hlediska vojenského. Doporučujeme vřele tuto knihu, která jest jedním z nejvzácnějších příspěvků k dějinám našeho zahraničního vojska.

August Sedláček Vožický: Počátky Tábora a Žižkovo přibytí na Tabor. (Staré i nové letopisy tábořské; vyd. Rich. Hrdlička). V Táboře 1920. Stran 26. Cena K 3.—

Kniha tato byla vydána na památku 500letého trvání města Tábora. Vynikající genealog a historik Dr. Aug. Sedláček (pseud. Vožický) podává v ní přehlednou a populární formou dějiny města a okolí Tábora, zvláště z doby působení Husova v jižních Čechách a z dob počátků válek husitských až do konce roku 1420.

V době všeobecného mravního rozhořčení nad potupnou smrtí mučedníka M. Jana Husa, lid pod oboji vypravil se za vedení kněze Petra Hromádky neb Hromádky z Jistebnice na Hradiště hory Tábora, aby získal mocnou oporu a nepřemožitelnou pevnost pro stranu pod oboji. Bratrstvo pracovalo neúnavně, aby Hradiště bylo nejen pevností, nýbrž i obydlím četného branného lidu. Obyvatelstvo sousedního města Ústí bylo pak převezeno do nové pevnosti a město Ústí zapáleno. Obyvatelstva bylo na Hradišti dosti, ale nebylo dosti branného a cvičného

lidu, který by tuto rozsáhlou pevnost obhájil. Poslal tedy kněz Hromádka Janu Žižkovi z Trocnova se sdělením, že nalezl a osadil dobré místo. Žižka byl tenkrát v Plzni, kde byla strana pod obojí, a cvičil tam lid v umění válečném. Mezi jeho znamenitější válečníky patřil Břeněk z Dolan, Jan Valkoun z Adiaru a Chval Řepický z Machovic. Žižka došel k poznání, že bude lépe udelati Hradiště hlavní oporou své strany. Rozhodl se proto Plzeň opustiti a vydat město. Nevěděl ovšem, že na cestě setká se s překážkami: u Sudoměře svedl urputný boj proti nepřátelským vojskům a ke konci března r. 1420 vjel slavně a s velkou ctí do Tábora.

Přibytím Žižkovým do Tábora došlo k úpravě nového vojska Táborův. Hlavní myšlenka při upravování válečné moci tábořské byla, vypraviti vojsko tak, aby mohlo čeliti proti moci sousedů a nepřátel. Stalo se tak hlavně účelným využitím vozové hradby a užitím střelného prachu ve větší míře. Další Žižkovou starostí bylo, aby se zabezpečil proti moci nepřátelských sousedů. Obléhal proto a vypálil sousední tvrz Sedlec a hrad Vožici s městečkem, kde zvláště sebráno hojně koní a těžkého oděni, čímž se podařilo Žižkovi zříditi si jízdu a doplniti své válečné prostředky.

Tábor měl již vlastní řádné vojsko, pravidelně zřízené a stálým vojenským cvičením způsobilé čeliti i nepřátelské přesile. Se svým vojskem dobyl Žižka Písku, Prachatic, Nepomuku, hradu Rábí a postupoval ku Praze proti vojskům krále Zikmunda. Došlo k slavné bitvě na Vitkově.

Kniha končí se rokem 1420, kdy Žižka vstoupil po dobytí hradu Příběnice v příměří s Oldřichem z Rožemberka.

Frant. Šifter: Ruské obrázky. V Praze 1920. Nákladem Ústředního dělnického knihkupectví a nakl. A. Svěcený v Praze. Stran 112. Cena K 7.—

Kniha tato jest rozdělena na tři části: V první části nazvané „Ze zajateckého tábora“ zachycuje autor dobu života ztráveného v zajateckých táborech. Druhá část — „Ze středoasijské oblasti“ — podává dojmy z pobytu v Semipalatinsku až do doby, kdy bylo možno odjeti do československé armády na Rusi, a třetí část, nazvaná „Z československé revoluční armády“ začíná odjezdem do armády. Tato část obsahuje vzpomínky ze života našich vojnů na Rusi a obrazy z ruské revoluce. Dobově ukončena jest tato kniha listopadem 1918, kdy autor odjel přes Japonsko a Ameriku do vlasti. Kniha tato doprává nám nahlédnouti do života našich vojnů na Rusi. Jest jednou z oněch milých knih, které vznikly z ovzduší naší zahraniční revoluce.

Prof. Dr. J. V. Šimák: Husitství a Oreb. V Třeběchovicích 1920. Péči místní osvětové komise. Stran 16. Cena K 5:30.

Nad Třeběchovicemi pne se historický památný Oreb. Tento nepatrný chlum, s něhož lze shlédnouti i končiny královéhradecké, stal se po celých Čechách i dále známým nejen tábory, které se zde v době husitské konaly, ale hlavně mocnou stranou husitskou, jež se po něm nazývala orebskou. Prof. Dr. J. V. Šimák vzpomíná vřelými slovy tohoto hnutí, které vzešlo pod Orebem a jehož cílem nebylo zakládati novou obec náboženskou nebo politickou, nýbrž především obrana vlastního domova, Hradecka, proti domácím a cizím nepřátelům kalicha. Při čtení této knihy vzpomínáme na živý ruch, který pod Orebem vřel před dávnými věky a v duchu spatřujeme postavy zanicených kněží, slavných hejtmanů a silných oddaných božích bojovníků z měst i vsí proudících sem již od r. 1419.

Vidíme ony ozbrojené tábory husitské na jaře roku 1420, jež se shlukly kolem rázného Ambrože, někdy kněze hradeckého, a rozniceny jeho slovem a vedeny panem Hynkem Krušinou z Lichtenburka a rytíři Divišem a Bořkem z Miletínka, Jakubem Kroměšínem a Hertvikem z Rousínova, táhly přes Moichovo Hradiště na pomoc Praze. Vidíme, jak 2. května ve slavném průvodu a za jásání Pražanů, vítajících radostně „boží bojovníky“ kraje hradeckého, vešli do Prahy, a jak tam bojovali na život a na smrt a bili se za hlavu království.

Prof. Dr. J. V. Šimák podává ve své knize vzpomínku na doby před pěti sty lety, která povznese národ český k sebevědomí a síle a obrodila jej i uvnitř, především po stránce mravní a národní!

Jest to důstojná vzpomínka na slavné doby husitského hnutí a doporučujeme vřele tuto publikaci svým čtenářům.

Rudolf Urbánek: Bitva na Vitkově. (K položení základního kamene pomníku Jana Žižky z Trocnova na vrchu Žižkově dne 28. června 1920). Nákladem Spolku pro zbudování pomníku Žižkova. V Praze 1920. Stran 24. Cena K 3.—

K položení základního kamene Žižkova pomníku vydal spolek pro jeho zbudování svým nakladem pěknou brožurku od českého historika univ. doc. Dra Rud. Urbánka.

Bitva na Vitkově, ač byla na samém počátku válek husitských, nebyla prvním úspěchem Žižkovým. Žižkovo nové umění válečné vítězilo již před touto bitvou, a to roku 1419 blíže Plzně u Nekmíře a roku 1420 u Sudoměře. Ale přece byl 14. července 1420, den bitvy na Vitkově „slavným dnem“, jak ji nazval náš Alois Jirásek v jedné ze svých prací. Její důležitost netkví pouze v tom, že byla obranou hlavního města, ale že byla první vítěznou srážkou mezi husitstvem a Evropou, která až dosud podceňovala lidové vojsko české, jeho novou strategii a taktiku. — Nebylo to poprvé, co se cizina přesvědčovala o české statečnosti. V domácích i cizích kronikách najdeme o ni množství dokladů. Již z knížecí doby přemyslovské doléhají k nám zvěsti o národu

rozhlášením svou mužností i svými úspěchy. V českou pomoc skládali tehdy císařové naděje svých úspěchů. Jméno udatného Benedy, Dětríška, syna Buzova, Jiríka Stanova a Odolena Strízova značí typy tehdejších českých hrdinných válečníků. Souviselo s vývojem evropského válečnictví, že stále více ustupují z vojenství vrstvy lidové a válka se stává skoro výlučně zaměstnáním rytířským. Vlastní ctižádost a touha po rytířské slávě nacházela ukojení na bojištích. Jenom v dobách velkých vnějších nebezpečí dostavuje se větší lidový důraz (za vpádu tatarského v pol. 13. století). Vzor této rytířské statečnosti nacházíme v Hynkovi z Dubé a v slavném Plichtovi ze Žirotina.

V lidu nevyhasla však stará statečnost. Bylo třeba jen podnětu, aby se probudil, a příležitosti, aby se mohl uplatnit. V husitských válkách vystal lid se svým vůdcem „bratrem věrným“ Janem Žižkou z Trocnova. Nové válečné umění české mělo svůj pirosel základ v pevném řádu Žižkově. Ve svém vojenském řádu z r. 1423 praví Žižka: „... i všech prosíme, řádně napominajice příkazujeme a chceme tomu, aby řádně poslušenství bylo; nebo skrze neposlušenství a nerádné výtržky veliké škody sme brávali na bratřích i stacích, a hanbu často od nepřátel božích a našich trpěli... neb to přislují k boji božimu tak činiti, dobře, křesťansky, v lásce zřízení, v bázni boží žiti býti, své žádosti, potřeby a naděje v pánu bohu setrvali bez pochybení položiti, čekajice od něho věčné odplaty“. To byl

Žižkův ideál „božího bojovníka“, jenž se velmi lišil od středověkého rytíře. Všechna statečnost husitského lidu byla by marna bez Žižkova válečnictví, v němž již r. 1420 lze rozlišovati tři hlavní složky, péchotu, vozy a děla, a toto opět jen ve spojení s přísnou kázní a řádem dodalo husitské síle náležité pádnosti a účinnosti. V tom bylo prosté vysvětlení velikých úspěchů, jimiž, podle slov Žižky, vítězili „malí proti velkým, nemnozí proti mnohým, neoděni proti oděným“. Již v bitvě na Vítkově, v této první srážce husitství s Evropou, byla patrna veliká síla tajemství husitských úspěchů: statečnost, zesílená novým Žižkovým válečnictvím, a smysl pro kázeň a jednotnou organizaci. Bylo to první poučení a první výstražka do budoucnosti. Jestli odkaz naší minulosti, jehož správnost se vždy potvrzovala. To bylo z láště patrné ve velkém protějšku bitvy vítkovské, v bitvě u Lipan, která nebyla pouze porážkou polního bratrství tábořského a sirotčího, nýbrž porážkou věci národní vůbec. Statečnost, soudržnost a smysl pro kázeň jsou veliké tradice naší minulosti, s nimiž jsme stoupali, kdykoliv jsme jejich hlasů byli poslušni, avšak bez nichž, jakmile jsme se od nich odvraceli, jsme nezachránitelně klesali. Přidržíme-li se jich, pak můžeme klidně hleděti do budoucnosti. Doporučujeme vřele všem příslušníkům čs. armády tuto knihu, která čerpá z naší minulosti, ale ukazuje cesty do budoucnosti. T.

(Budoucne dále.)

PRAMENY K DĚJINÁM NAŠEHO VOJSKA.

Zborov.

(„Přerod“, roč. I., čís. 16., str. 2.)

Nastoupení ruského revolučního vojska je zahájeno. Dobrovolníkům československé brigády připadl čestný úkol v prvních řadách ve společném rozmachu svobodné armády zúčastniti se boje pro zabezpečení toho, čehož dobyla revoluce.

Dobrovolníci, s nadšením a vděčností přijali jsme zprávy o vašem hrdinství v tak rozhodné chvíli pro Rusko i pro nás. Pomněte, že všecken ujařmený národ s nadějí a vírou obrací své zraky na vás, volně v svojich činech syny, a očekává od vás, že mu přinesete osvobození z rakousko-uherského jha. Jsme hrdi u vědomí, že potomci husitů, bojovavších ve jménu svobody, spravedlnosti a národní svěprávnosti, vykonali a vykonají svou povinnost vůči národu, demokracii a lidstvu.

A vy, ostatní krajané, které osud zanesl do bratrské země, pomněte, že národ vás volá k hrdinským činům, že vy všichni, chcete-li býti hodnými jména svých otců, jste povinni zúčastniti se ve společném boji za svobodu a demokracii!

T. G. Masaryk.

*